

Изаля на 15 и на 30 съ-
ли мѣсѣцъ.

Писма, статии и дописки
са испроваждаѣ до Ивана А-
женова въ Букурещъ, до Д.
В. Хранова въ Русчукъ и до
кн. „Промышление“ въ Ца-
риградъ.

Редакцията са намира
на Calea Muzilor, № 122.

ЗНАНИЕ

Годишната цѣна на въ-
стниельтъ е:

За Ромъния . . . 12 фр.
За сѣчка Европей-
ска Турция, за Сър-
бия и Австрия . . . 16 „
За Россия . . . 5 г.

Неплатени писма са вър-
щатъ назадъ.

ИЗДАНИЕ ЗА НАУКА И ЛИТЕРАТУРА.

Я повдигни, мила майко,
Старите си рѣце, —
Благослови чедото си
Смѣхъ беззлобни рѣце;
Приготи му душицата
За трудъ и за мъки,
Кои бурно ще потѣкатъ
Слѣдъ школското б у к и! . . .
Вжвъ школата пѣрчки, сѣлзи
И сухи науки,
А въ животътъ гладъ, попържни,
Робе дългорѣжки;
Вжвъ школата глупостъ, тѣпостъ
И фрази високи,
А въ животътъ злостъ, ненавистъ
И рани дълбоки;
Вжвъ школата тѣлсти лѣжи
За Йона, за Тита,
А въ животътъ сѣко муле
Стариятъ левъ рита;
Вжвъ школата невѣжество,
Учителѣ слѣпи,
А въ животътъ . . . замѣчавамъ . . .
Звѣрове свирѣпи!

ДѢЦАТА НЕ ПРИЛИЧАТЪ НА БАЩИТЕ СИ.

II.

Отхраната, воспитанието и образованието на
киръ Сотираки са извършили при сѣщите условия,
при които сѣ са распространили даровете на свѣ-
тата философия и между другите щастливи смѣртни,
които сѣ имале щастие да са родатъ подъ пловдив-
ското небе, дѣто Минерва въ всевъзможни форми,
въ калугерски, въ свѣтски и съ карловска шубура на
главата, са естарала да играе въ тоя градъ важни
роли още отъ Филипа Македонски. Отхраната, която
„Периодическото Списание“ мѣша съ воспитанието,
са смстояла отъ попара, отъ спанахъ, отъ чирозе,
отъ тахънъ, отъ овчо мѣсо, отъ октаподъ, отъ авга-
тар-руху, отъ мекика и отъ различни, благоприятни
за сѣки благороденъ стомахъ, а за пловдивското крѣво-
обращение исклучително, сладости, захванала още отъ
рано да предсказва, че киръ Сотираки не ще да са рѣ-
ководи по типътъ на своите деликатни сѣотечествен-

ници, които безъ исклучение, освѣнъ привилегиро-
ванните чорбаджие, иматъ дълги носове, блѣдни ко-
жи, сламени крака, тѣнки устни и меланхолически
очи. Киръ Гушо, който почувствувалъ извъпърдно
щастие при появлянето на киръ Сотираки, употре-
блялъ сичките си сили за неговото спокойствие и за
спокойствието на майка му, защото нѣкакво си пред-
чувствие му предсказвало, че това дѣте ще да бѣде
и първото и послѣдното. — „Моята кокона захва-
ща да дебѣлѣе, мислилъ добриятъ човѣкъ и глѣдалъ
на жената си съ масленна усмивка. — Дебѣлите же-
ни никога не биватъ плодovitи.“ Така са и случило.
Сичкото това накарало киръ Гушо и неговата любе-
зна сѣпруга да отхранатъ сито и здраво дѣте, а то-
ва, разбира са, имъ принася честь и слава, защото
Пловдивъ, като поглѣда на своето кривокрако поко-
лѣние, не може да са похвали ни съ „монастирско“
тѣлстопѣние. Щомъ киръ Сотираки са появилъ на свѣ-
тътъ, то киръ Гушо, сѣщата минута, накаралъ своята
стопанка да земе още една слугиня, която, по неиз-
вѣстни причини, била нарѣчена парамана. Тая стара
жена слѣдъ време имала много по-голѣмо влияние на
бѣдѣния характеръ на киръ Сотираки, нежели не-
говата еднокрѣвна майка, която въ първите години
послѣ рождението на бѣдѣния гражданинъ повече
спала и лѣжала, а слѣдъ време, когато киръ Гушо
предприѣлъ обширна търговия, и у нея са появи-
ли нѣколко признака за животъ. Това са случило така.
Единъ день, когато киръ Гушо станалъ отъ постѣ-
лята си и когато са приготвилъ да са омие, ней са
показало, че той е вече старъ, че двата му предни
зѣба не сѣ вече за предъ хората, че очите му е па-
пунясало. Сичкото това произвѣло на нейното пѣ-
жно женско сѣрце отчасти непонятно движение и от-
части убѣдително потрѣсение. — „А отецъ Ники-
форъ е младъ, хубавецъ и сладкодумецъ, помислила
добрата жена и въздѣхнала. — Когато ида въ чер-
кова, то сѣ ма глѣда въ очите. . .“ Послѣ тога раз-
мишление тя паплюнчила своите два пѣрста отъ дѣсна-
та рѣка и погладила косата си надъ ухото.

— Азъ ща да ида въ черкова, казала тя на
мѣжътъ си.

— А има ли дѣсѣка празникъ? попиталъ киръ
Гушо.

— Немъ не знаешъ, че е свѣти врачъ? Ти си
са записалъ съ своите зимания-давания и съ своите
пари, и нищо вече не искашъ да знаешъ. . . И ме-

не оставяшъ по цѣли дни, по цѣли недѣли и по цѣли мѣсѣци. . .

— Какво искашъ още отъ мене? казалъ киръ Гушо сжрдито и отишълъ по работата си.

Слѣдъ малко време кокона Еленка (така е името ѝ) са облѣкла, повѣла съ себѣ си своята помлада слугиня, която така сжщо имала нѣколко свои Донъ-Жуане близо до митрополията, и отишла да са извѣсти, ще ли да служи владиката. Какво е пропсходило въ черевата и служилъ ли е владиката, азъ не зная, зная само това, че когато благочестивата сжпруга на киръ Гуша са вжрнала изъ божиятъ храмъ, то пейните мисли биле доволно разнообразни. — „Когато отидохъ да цѣлуна свѣта богородица, той ма бутна съ лакатътъ. . . Очите му свѣтѣха, като двѣ звѣзди на небето. . . Сжрцето ми изгориха тие очи. Истина казватъ умните хора, че женското сжрце е меко и роховито. . . А *моиятъ* само за пари мисли, — сжвсѣмъ са е обазергянилъ!“

Отецъ Никифоръ, за когото е разсжждала така дѣстно, благоприятно и заслужено кокона Еленка, е билъ единъ отъ многочисленните храненици на архиепископътъ, които той довѣлъ изъ Мала-Азия да благославятъ бжлгарското стадо и да са грижатъ за неговото душеспасение. Като живѣлъ джлаго време въ градътъ и като пжтувалъ по сичката епархия да сжбира владчината, той зпаялъ биографията и характерътъ на сичките словесни овце, — и които му трѣбале, и които му не трѣбале. Така напимѣрь, той познавалъ даже и павликенете, противъ които, по неизвѣстни причини, точилъ жжби и които попжржалъ до изобилень потъ на лицето. Разбира са, че подобна пенавистъ не е могла да са появи въ неговото сжрце чрезъ така нарѣченниятъ религиозень фанатизмъ, защото отецъ Никифоръ не билъ познатъ колкото трѣба и съ своето православие, ако и да говорилъ въ неговата полза. Той пенавиждалъ павликенете именно за това, защото му не отдавале архипастирско почитание и защото го не пуцале въ кжщите си да свѣти вода; той ненавиждалъ турците именно за това, защото ходиле въ джамията и защото не припознавале неговиятъ архиерей за глава на своята вѣра; той ненавиждалъ евреите именно за това, защото сж евреи и защото тѣхните прадѣди сж распѣле Христа; най-послѣ, той ненавиждалъ циганете именно за това, защото това чудно племе не дава пи на царьтъ харачъ, ни на бога колачъ. Той считалъ *гржцката вѣра* за най-усжжжршенствованна, за най-права, за най-свѣщенна и за най-непогрѣшима, но ако нѣкой да би му поискалъ доказателства, то не би можѣлъ да чуе отъ него нищо друго, освѣнъ оная глупешка фраза, която е смѣшна даже и въ устата на най-малолѣтните дѣца и която са сжстои въ слѣдующето изражение: „за това е най-добра, защото е най-добра и защото е наша.“ Но при сичката своя религиозностъ отецъ Никифоръ билъ наклонень да са наслаждава почти исклучително съ земните блаженства, защото райските градини са провирале презъ неговиятъ умъ обивити съ нѣваква си неопредѣленна мжгла, презъ която са не видѣло за него нищо утѣ-

шително. Така напимѣрь, той обичалъ да са весели между най-развратните младѣжи, да играе на пари, да глѣда сжблазнителни картини, да лжже даже и на великиятъ четвѣртакъ, да не плаща джлговете си, да краде каквото и да му са попадне подъ ржка и много друго. Но най-главното негово достойнство са заключало въ това, че пловдивските кокони, които, да кажеме право, по своята природа никога не сж са отличале съ строга нравственностъ, сж имале камъ него исклучителна слабостъ. Неговите любовни побѣди, за които и той самъ е ималъ обичай да разсказва, доволно чѣсто са умножале съ извѣстната гржцка процентна цифра на деветъ, а когато билъ пиянь, на десетъ, — слѣдователно твжрде чѣсто. Както изъ пловдивските глухи улици, така и въ самата кжща на отца Никифора живѣле множество момченца и момпченца, които са наричале негови „анепсии“ и които употребялале сичките си сили да ублажатъ щастливите минути на своятъ високопоставень чичо или уйчо. Ако Стоянь Брадлето и да говорилъ, че ако сичките тие наслѣдници на отца Никифора сж му наистина роднина, то той самъ (Стоянь Брадлето) непремѣнно трѣба да е упукъ на цѣломждренна Диана, но филологическите, археологическите и философските изслѣдования на тогавашниятъ велики мжжъ Цукала доказале на сичкиятъ свѣтъ, че природата управлява гржцката сждба по сжвсѣмъ други закони. Ехъ, но човѣчеството, което никога не оставя въпросите недорѣшени, намислило да произвѣде нови изслѣдования! Така напимѣрь, нѣкои математици или статистици пожелале да докажатъ, че отецъ Никифоръ никакъ не може да има такова многочисленно стадо братови и сестрини джщери, защото жените раждатъ не повече отъ седемъ дѣца (коконите само по три), но и това практическо изслѣдование не могло да умали значението на отца Никифора, защото нѣком живи сжщества раждатъ по четири пжти презъ годината и сѣки пжтъ по осемъ живи души. Но и пловдивските кокони, като сѣки жени, са старале да даватъ на множество нѣща умалителень видъ, слѣдователно тие никакъ не искале да вѣрватъ, че отецъ Никифоръ, който са ползувалъ съ голѣмо уважение отъ тѣхната страна, е до толкова безобразень, щото да пѣе на сичките градски купища, ако Стоянь Брадлето, който никога не обичалъ да преувеличава, и да отговарялъ на тѣхна милость, че очите сѣкога виждатъ по-далечъ отъ умътъ и отъ сжрцето. „Побѣдите на отца Никифора не сж исклучение между гржцките калугере, говорилъ безпокойниятъ човѣкъ. — Добре че пѣмамъ жена.“

Съ кокона Еленка отецъ Никифоръ не воделъ нито дипломатически преписки, нито особенни договори, нито тжнки, хитри и сжблазнителни сѣчи-ва. Тая побѣда била достигната безъ бой, безъ сжпротивлѣние и безъ усилия, защото крѣпостъта била изградена отъ кокоши сжрца и измазана съ телешки страсти. Скоро цѣлъ Пловдивъ захваналъ да разсжждава, че киръ Гушо е нещастень човѣкъ, че неговата кокона е развалена жена, че неговата кжща е обезчестена, че отецъ Никифоръ е безсраменъ калу-

геринъ и че Гушовото дѣте, което са не знае чие е, нѣма да стане човѣкъ; но киръ Гушо билъ богатъ търговецъ, а отецъ Никифоръ ималъ множество подпорки, слѣдователно злите езици били принудени да замълчатъ, и работата тръгнала като по мѣдъ и по масло.

— Дохождай по-рѣдко у насъ, защото хората сж захванале да ма глѣдатъ накриво, казаха единъ денъ кокопа Еленка на своятъ щастливъ любовникъ и постарала са да му покаже своите зелени-кави зѣби.

— Ти ми кажи коя жена та глѣда накриво и азъ ща да я накарамъ да прехапе езикътъ си, казалъ любовникътъ кавалеринъ.

Кокона Еленка, която събирала градските слухове чрезъ своята милостива парамана, са постарала да разкаже на отца Никифора сичките градски тайни, и свои и чужди, и успокоила са. И чудно нѣщо! послѣ тоя денъ хорските езици станале по-къси, ако Стоянъ Брадлето и да са мѣчилъ да докаже на неразумникътъ свѣтъ, че само промѣнени ята интересиратъ свѣтътъ и че комическите произшествия са забравятъ и скоро и лесно. Само нѣколко стари баби, които завиждале на сичкиятъ свѣтъ, се още чукале зѣбите си по кѣшетата и старале са отъ сичкото си сърце и душа да обърнатъ вниманието даже и на архиепископътъ. Единъ денъ, когато отецъ Никифоръ сѣдѣлъ съ своятъ морални и материални началникъ и запималъ са съ дебѣлото прасе, което било донесено отъ селѣните изъ село Бърцигово по неизвѣстни причини, и съ едирненското вино, което било купено за черковни пари, всесилникътъ началникъ са обърналъ къмъ своятъ подчиненни, подмигналъ му лукаво и попиталъ го, истина ли сж оние слухове, които са разнасятъ изъ градътъ. Желанието на отца Никифора, който одавна вече отѣквалъ тоя въпросъ, било изпълнено. Тоя праведенъ човѣкъ, като сѣки праведенъ човѣкъ, желалъ да покаже своята сила даже и предъ своятъ началникъ и да му открие сичките блажества, които испытва човѣчската душа само нѣколко пѣти презъ животътъ си. Той земалъ своята чаша, повдигналъ я нагоре, поглѣдалъ виното предъ свѣщъта, събрналъ малко, чмокнуалъ съ устните си и поглѣдалъ, като дѣначе въ извѣстни минути, каде небето, къмъ което, по неговата професия, трѣбало да бѣдатъ обърнати сичките негови помисления, и проговорилъ: „Добро вице! . . . А за какви слухове ма питашъ?“

— Питамъ та за кокона Еленка, казалъ началникътъ.

Отецъ Никифоръ поглѣдалъ въ очите на своятъ повѣлителъ значително, подмигналъ му съ дѣсно-то око, чмокнуалъ още веднашъ съ устните си и ухилилъ са.

— Дебѣличко парченце си намѣрилъ, казалъ архипастирътъ.

Между отца Никифора и архиепископътъ сжществувала тѣсна дружба, но тая дружба са заключала само въ тѣхните еднакви лошасти наклонности. Съ една дума, тая дружба била отъ оние сближения, ко-

ито могатъ да са продължаватъ само до тогава, дорде единътъ или другиятъ не намѣратъ за нужно да я прекрататъ. Тя не мѣшала ни най-малко на отца Никифора да сжжалѣва искрено, че онзи куршумъ, който едно време, т. е. въ времето на грѣшникътъ бунтъ, не е ударилъ неговиятъ приятелъ малко по-високо или малко по-ниско, въ главата или въ гърдите, а оставилъ го е да живѣе и да пасе стадото христово. Но това кржвожѣдно сжжаление ни най-малко не е происходило отъ фактическа лична ненавистъ къмъ архиепископътъ, а по твърде естествени причини: отецъ Никифоръ желалъ да бѣде архиепископъ. Одавна вече той мечталъ за тоя чинъ и сжнувалъ селските прасета и агнета. Смъртъта на архиепископътъ би била вече една крачка напредъ къмъ душевните желанія на отца Никифора, както и смъртъта на сѣки други епископъ и архиепископъ; но калугерете живѣятъ много и бѣдѣщиятъ архиепископъ билъ длъженъ да трѣпи, да са ползува отъ чуждата трапеза, да са надѣя и да бѣде искренъ приятелъ на по-силникътъ.

Киръ Сотираки, който билъ малко по-внимателенъ отъ киръ Гуша, забѣлѣжилъ още отъ първите години на животътъ си, че има два бащи и че единътъ му баща донася да са ѣде и да са пие, а другиятъ дохожда да ѣде и да пие. Неговата стара воспитателка, която доволно чѣсто са карала съ другите слугини за едно за друго, била принудена да слуша такива нѣща, които осжжрѣяле и неговото сърце, защото киръ Сотираки я обичалъ съ дѣтска невинность. Понѣкогашъ слугините въ своятъ гнѣвъ са забравяле даже и до толкова, щото наричале неговата любима парамана пезевенка и „руфиянка“, щото я довожда до сжзати.

— А що е това пезевенка? читало малкото дѣте.

— Срамота е да говоришъ такива нѣща, отговаряла параманата, и разказвала на своето воспитанниче, че Мария Египетска е станала свѣтѣйша послѣ тѣшки грѣхове и че господъ прощава сичките наши прегрѣшения.

Но киръ Сотираки, комуто чукунала вече деветата година, билъ принуденъ да чуе много повече отъ своите другаре въ училището, които почти ежедневно му вадиле очите съ поведението на майка му. Нѣкои отъ тѣхъ му давале име „протосингелчето“, други го наричале „Никифориади“, трети го питале за годините на майка му, а четвърти му задавале и по-сериозни въпроси. Една заранъ единъ отъ тие другаре са обърналъ къмъ него съ слѣдующите думи: „Ако азъ да би билъ на твоето мѣсто, то би направилъ такова чудо, което би са разказвало по сичкиятъ свѣтъ. Когато отецъ Никифоръ дойде при майка ти, ти отвори прозорѣцътъ и викай „огнь, гориме, янгънъ варъ“. Нека са събератъ гражданете и да видатъ какво са върши въ къщата ти. А дохожда ли отецъ Никифоръ у вазе, когато баща ти е дома си?“ Киръ Сотираки не отговорилъ нищо, но на сърцето му кипѣло. Единъ денъ той влѣзалъ въ стаята на баща си и заплакалъ.

— Защо плачеш? попиталъ киръ Гушо зачудено и погладилъ дѣтето си по главата.

— Не ща да хода въ училището, — момчетата ма закачатъ, отговорилъ киръ Сотираки.

— Какъ та закачатъ? Хайде да идеме въ училището и да накараме учителите да ги умиратъ. . . . Тие, както са види, не знаятъ що е хвалага!

— Не дохождай, не дохождай, . . . извикалъ киръ Сотираки и заплакалъ още по-отчаянно.

— Защо е тоя плачъ? попиталъ киръ Гушо и зачудилъ са не на шега.

— Момчетата ми казватъ, че мама и . . . и Никифоръ сраматъ къщата ни. . .

Тие пѣколко думи накараше киръ Гуша да опули очите си, да поблѣдне, да са испоти, да захване устната си и да са замисли.

— Хайде излѣзъ вжпъ и повграй си, казалъ той на дѣтето си и ударилъ са по челото. — Какви сж тие бжлвоче! . . . Дѣцата нѣма да говорятъ напразно. . . Мажъ ли сжмъ азъ, или сжмъ трици, да ма земе дяволтъ! Ща да имъ покажа азъ тѣмъ, ако е истина. Тие още не познаватъ кой е Гушо. Парамано! извикалъ той изъ сичкото си гърло, щото поплашилъ сичката къща. Старата парамана и кокона Еленка тутакси влѣзле при него. — „Ти излѣзъ вжпка. . . . Азъ искамъ да поговора съ параманата, казалъ той на жената си и поглѣдалъ я съ ненавистъ и съ отвращение. Кокона Еленка, която никога не виждала мажтъ си въ такова положение, отстѣпила назадъ и излѣзла вжнъ, а параманата стояла и трѣперала като шумка. Лицето на киръ Гуша било блѣдно, очите му биле готови да изскокнатъ изъ глѣбовете си, устата му са искривиле и сичкото му тѣло са намирало въ трѣскаво сжстояние.

— Кажу ми ти чѣсто ли дохожда Никифоръ, когато азъ не сжмъ дома? попиталъ той.

— Когато не си дома, той дохожда много рѣдко, отговорила параманата и поблѣднѣла като платно.

Киръ Гушо станалъ, отворилъ вратата и извикалъ колкото си може: „Марийо“. Едно младо момиче, което било слугиня въ къщата на киръ Гуша, влѣзло въ стаята.

— Чѣсто ли дохожда у насъ Никифоръ, когато азъ не сжмъ дома? попиталъ киръ Гушо.

— Чѣсто дохожда, отговорило момичето.

— А остая ли вжсно съ коконата?

— Остая.

— А случвало ли са е и да спи у назе?

— Случвало са е. . . . Когато вие отивате въ Парзджикъ или въ другъ нѣкой градъ, то свѣтиня му и денува и ношува у назе. Сичката махала ни са смѣе. . .

— Хайде излѣзъ и кажи на коконата да дойде тука, казалъ киръ Гушо и навѣлъ главата си.

Слѣдъ нѣколко минути кокона Еленка излѣзла предъ сжрдитата физиогномия на своятъ повѣлителъ и исправила са предъ нея. Киръ Гушо повдигналъ главата си, поглѣдалъ свирѣпо на жената си и пробжбралъ: „Азъ ли не сжмъ та хранилъ, азъ

ли не сжмъ та галилъ, азъ ли не сжмъ та обичалъ! . . . Ща да покажа азъ вамъ кой е Гушо! И ти, стара прангийо, искашъ да ма джжешъ? казалъ той на параманата. — Живи ща да ви одера.“

— Полудѣлъ ли си или ще да полудѣшъ? попитала кокона Еленка съ обмисленна дѣтинска наивностъ.

— Боже мой, да ми са смѣятъ и дѣцата изъ училището! Жената ми спи съ калугерете! Брадата ща да му обжрсна. . . . Кажу ми ти, попиталъ той жената си, чѣсто ли спи съ тебе киръ Никифоръ? . . .

Въ това време уличните врата са отвориле и на двортъ са исправилъ свѣтния отецъ. . . . Киръ Гушо скокналъ накраки, отжъртилъ нѣкакво си джрво отъ асмата и захвапалъ да бие съ него преподобния архипастиръ, но изведнашъ падналъ на земята, прехапалъ езиктъ си и захвапалъ да глѣда безсмисленно. Когато доктортъ билъ повиканъ и когато той видѣлъ болния, то поклатилъ главата си и обявилъ на неговото бѣдно семейство, че добриятъ гражданинъ е добилъ ударъ въ главата и че минутите на животтъ му сж преброени. На другиятъ день послѣ това произшествие киръ Гушо оставилъ ожалостена вдовица и дебѣличко сираче, и преселилъ са въ черковата св. Богородица.

— Охъ, Гушо, Гушо, на кого ма оставяшъ! викала кокона Еленка, часъ-по-часъ трила очите си и вжрвѣла слѣдъ посилото.

— Ехъ, коконо Еленко, не плачи и не наранявай сжрцето си, говорилие нѣколко бабички, които имале обичай да посѣщаватъ сѣки мѣртвецъ и да утѣшаватъ сѣко нараненно сжрце. — Нека ти е живо момченцето! Сжзните не помагатъ! Богъ го е далъ, богъ го е и зель, — сички сме са родиле да умрѣме. . . . Не плачи, богъ е милосивъ, — той дава и злото и доброто. Старите хора разказватъ, че зелената тревица расте послѣ мразовете и послѣ снѣговете.

— За мене нѣма вече ни утѣшение, ни весели дни, викала кокона Еленка изъ сичкото си гърло. — Азъ нѣмамъ ни рода, ни роднина въ тоя градъ. . . . Никого нѣмамъ.

— Господъ ще да ти даде сичко, казала една отъ бабичките и притурила тихо: „Никифоръ ще да та утѣши. Сега нѣма вече отъ кого да са боите.“

— „Отъ сега нататакъ той ще да са пресели въ вашата къща“, помислила друга една бабичка. Разбира са, че пророчествата на тие опитни жени са не сбжднале, защото човѣческото сжрце нѣма ни опредѣлени закони, ни правилни исключения, ако нѣкои учени хора и да желаятъ да доказатъ, че и то е стѣснено подъ правилата на „Бжлгарската граматика“ отъ Иоакима Груева. Джрвото, почтенните години на кокона Еленка и много други причини, които азъ никакъ не можахъ да узная отъ пловдивските свахи, накараше отца Никифора да промѣни вѣстието си и да потжрси утѣшение изъ другите махали на градтъ, и благовѣрната сжпруга на киръ Гуша испита доволно чувствително човѣческите неблагоприятности. Послѣ тая важна премѣжда кокона Еленка захва-

нала да обича поетически, т. е. по-чѣстичко и по-пасъсно време, и нейната дебѣлина са развила въ сичката своя красота.

Образованието на киръ Сотираки така сѣщо и-мало и компчески и трагически страни. Ако главни-ятъ учителъ въ това училище, киръ Петкиди, и да билъ воспитанъ въ либералната атинска висша шко-ла, но у него се още оставалъ твърдохарактеренъ мо-закъ, на когото не дѣйствувала ни една хуманна про-повѣдь. Така напримѣръ, той обичалъ да опина уче-ниците си за косите, да имъ тупа главите о столо-вете и о стѣните, да имъ тѣгли ушите и да ги псу-ва крайно фамилиарно. Подъ ръководството на тие операции бѣдѣщите еллински патриоте изучае ста-рите класици, еллинската граматика отъ киръ Ва-мва, умните изрѣчения на схоластиците, правоу-ченията на господина Платона, черковната история на четирите патриарха (съ критически клѣтви про-тивъ папството и протестантството), кратка геогра-фия, историята на старите, на сръдните и на нови-те грѣцки велики господарствени мѣже, историята на Франция и аритметиката. И сичкото това учение са е преподавало отъ трима професоре, разказвало са е на непонятенъ за дѣцата езикъ и подмазвало са е съ патриотически фрази, съ византийска риторика и съ цѣли легионе междууметия, слѣдъ които вър-вѣле по петъ и повече възкликателни. Но най-пра-ктическото одушевление у киръ Петкиди са появля-ло именно въ онова време, когато той разказвалъ на бѣдѣщите спартаци за Троянската война и за Елена, за Агамемнона и за Ахилеса, за Леонида и за персидското тѣпоумие, за животътъ на Сократа и за краснорѣчието на Демостена. — „Когато Демос-тенъ говорѣше на народътъ, викалъ киръ Петкиди съ такава яростъ, чегато и той самъ е слушалъ про-повѣдите на великиятъ човѣкъ, — то пилетата са запираха да слушатъ, нимфите излазяха изъ рѣките, земята са пукаше, небето са люлѣеше, сѣнцето сто-ѣше на едно мѣсто и месѣчината плачеше отъ ра-достъ. Александъръ Македонски, който е най-велики-ятъ човѣкъ на свѣгътъ, казваше на своите пѣлко-водци, че ако боговете да би го попитале, какви да-рове желяе да получи отъ Олимпъ, то той би поис-калъ да му испроводатъ още единъ Демостенъ. А Сократъ! Знаете ли вие, че тоя полубогъ е оставилъ послѣ себѣ си такива велики философически дѣла, ка-квито никога не би могле да сѣздадатъ простите смъртни?“ Послѣ това заключение киръ Петкиди у-дарилъ прозорѣцътъ съ такова пламенно възхище-ние, щото и четирите негови стѣкла са посипале на земята.

Другиятъ професоръ, който са занималъ повече съ черковното краснорѣчие, разказвалъ на дѣчур-лигата, че византийската история е имала такива ве-лики хора, каквито не сѣ имале нито стара Еллада, нито Римъ, нито Финикия, защото Агамемнонъ, Ал-кивиадъ, Октави и Дидона сѣ биле идолопоклонни-ци, а Анна Комнина, Иванъ Златоусти и патриархъ Фотий сѣ биле чисти християне. — „Ако стара Ел-лада е просвѣтила земното кѣлбо съ своите фило-

софи, математики, медицини и истории, то Визан-тия го е просвѣтила съ правда и съ любовъ,“ говорилъ киръ Григорин и глѣдалъ съ звѣрска пенависть на своите слушатели, които билъ длѣженъ да просвѣ-щава за своята прехрана. Съ една дума, въ тая вис-ша школа киръ Сотираки чулъ множество сложни думи, всевъзможни велики имена и разнообразни оха-ния и възклицания, а не изнесалъ нищо друго, освѣнъ душевно разстройство и мозачна нѣмощъ. Ако въ нравственно отношение киръ Сотираки да не би приличалъ на кокона Елена, то богъ знае какви по-слѣдствия би имала и за него еллинската философия!

Киръ Гушо оставилъ на киръ Сотираки довол-но голѣмо богатство и нѣколко честни и искренни по-кровители. Нѣкои злобни хора искатъ да докажатъ, че дѣго има пари, тамъ има и обичъ, но покрови-телите на киръ Сотираки не принадлежѣле въ тая категория. Единственното неудоволствие, което тие чо-вѣколюбиви покровители причиниле на киръ Сотираки, са заключало въ това, че една значителна частъ отъ ка-питалътъ на баща му потѣнала въ дѣнъ-земя, а дру-га една частъ не могло да извади ни самото мехкеме. Разказватъ, че единъ отъ тие добри хора са рѣ-шилъ даже да са закѣлне, че киръ Гушо е държалъ тефтерете си твърде неисправно и че цифрите имъ не отговарятъ на дѣйствителността. Мюфтията, кой-то билъ справедливъ човѣкъ, поглѣдалъ на покрови-тельтъ зачудено, плюйналъ, поклатилъ главата си и проговорилъ: „Който са не срамува отъ хората, той са не бои и отъ бога. . . Не трѣба да са кѣл-нешъ. . . Азъ не желяя да та ввождамъ още въ е-динъ грѣхъ. Но помни, че господъ рано или късно ще да накаже неправиятъ. . . Хайде махни са отъ тука.“

— Сотираки ще да са помине и безъ тие па-ри, помислилъ покровительтъ и успокоилъ са.

(Продължава са).

ИСТОРИЯТА НА ФРАНЦИЯ ВЪ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XVIII ВѢКЪ.

На упорното сжпротивление отъ страната на депу-татете кралятъ отговорилъ съ устѣпки, ако по-напредъ, когато го умоляе, и да билъ упрямъ. Народътъ и сол-датете послѣ тие произшествия изгубиле камъ правител-ството и довѣрието си и страхътъ си. Кралятъ молилъ Неккера, който билъ оставилъ министерството, да приѣ-ме изново управлението на дѣлата си и сѣгласилъ са да предприѣме още една мѣра, която повече и по-ясно из-сказвала неговото безсилне. Въ засѣданията отъ 24, отъ 25 и отъ 26. Юния множество духовни лица и депутате изъ дворяните, а между тѣхъ херцогътъ Орлеански и епи-скопътъ Талейранъ, преминале въ третѣното сѣсловие. То-гава, на 27. Юния, кралятъ поискалъ съ писмо, щото и останалото духовенство и дворянство да послѣдува при-мѣртъ на другите. А въ това сѣщо време Национално-то Сѣбрание, неговиятъ предсѣдателъ Бали и Неккеръ, който станалъ на нѣкое време идолъ на народътъ, биле прославлявани съ грѣмогласни викове, съ палюминации и съ фейверки и заспивани съ похвали въ вѣстниците.

Постъпците на Бали, на Неккера и на тѣхъ подобните естни или ситни либерале, ясно показваха, до каква степенъ сж биле глупави оние хора и до каква степенъ тие не сж разбираше, на каде отиватъ. Бали пускаше въ Националното Собрание депутацията отъ парижките избиратели, далъ ѝ почитно мѣсто, безъ да подозрѣвава, разбира са, какви посѣтителци ще да види слѣдъ малко време тоя садонъ. Неккеръ, който билъ доволенъ повече отъ сичко самъ отъ себѣ си, така сжщо не можѣлъ да види истинното положение на работите и спокойно дозволить да възбуждатъ изъ Парижъ народътъ и да склоняватъ солдатете на непослушание. На Неккера даже дошла въ главата мисалъ да пренесе въ Парижъ женевското учрѣждение (национална гвардия), т. е. да даде на парижанете, които образоваха вече изъ своята избирателна колегия нѣщо подобно на особено Национално Собрание, още и организирана войска. Скоро послѣ това са разнесалъ слухъ, че дворѣтъ иска да отпусти Неккера и че замислява насидственни мѣри: тога накарало гражданете да си приготвятъ оръжие. Послѣ това подготвиле Националното Собрание да подаде на кралятъ адресъ съ трѣбование да учрѣди народна гвардия въ сичкото господарство; кралятъ още не успѣлъ да отговори, а насѣкаше вече пристѣпиле камъ нейното устройство. Съ устройството на националната гвардия твърде бързаше, защото водачите на движението знаѣше за тайния замислъ на дворѣтъ да воведатъ въ Парижъ вънкашните войски и да разгонятъ Националното Собрание.

На 11. Юлия окръжаващите слабиятъ кралъ го угориле да отпусти Неккера и неговите другаре и да ги принудитъ тутакси да се отдалѣчатъ изъ Франция. Тѣхните мѣста биле заняти отъ такива придворни велможки, които биле готови на сичко. Тоя постъпокъ на кралятъ възволнувалъ цѣлъ Парижъ. По сичките улици ходиле купове народъ; фанатическите защитници на свободата избираше себѣ си за предводители на народътъ или му говорили рѣчи, съ които увѣждаше възводнованната масса камъ открито въстание. Придворните блюдолизци, които биле ослабени съ своето високомѣрие, отговаряше на сичкото това съ най-слабите мѣри и предприятия. Тие са не погрижили даже за сждържанието на войските и за уплатата на тѣхната месѣчна заплата, и съ своето неразумно и грубо отпашане още повече възмушале народътъ. Даже и гвардията била озлобена противъ своите началници дворяне, и то по причина на чужестранните полкове, които биле повикани отъ правителството въ Парижъ.

Изъ фанатиците, които възбуждаше тогава простиятъ народъ съ своите демократически рѣчи, по-влиятеленъ отъ сичките други билъ Камилъ Демуленъ. Тоя яростни юноша писалъ увѣкателни брошури и билъ въ това време главниятъ ораторъ въ градината на Пале-Роялъ, която била центръ за засѣданята на сичките класове отъ парижкото население. Демуленъ първи захваналъ да проповѣда гръмогласно, че свободата може да се добие и да се укрѣпи само съ убийства и съ кръвъ. На 12. Юлия той въздвигналъ въ Пале-Роялъ катедра отъ столица, свиквалъ отъ нея народътъ да се земе за оръжие и самъ принялъ началството надъ толпата, която тръгнала по улиците и тутакси стѣпила въ бой съ войските. При това Демуленъ далъ на патриотете отпачи-

теленъ знакъ, който ги сжединилъ тѣсно и който доказалъ, до колко сж тие по-многочислени и до колко е по-слаба противната партия. Тоя знакъ е билъ най-напредъ зеленъ листъ или зелена курделка. По защото зелениятъ цвѣтъ е билъ цвѣтъ на графа д'Артуа, то тутакси го промѣнили на троецвѣтна кокарда, отъ червениятъ и синиятъ цвѣтове на градѣтъ Парижъ и отъ бѣлиятъ цвѣтъ на кралевския домъ. Презъ нощта отъ 12 на 13. Юлия нѣколко стотини гвардейци са сжединили съ въоруженните толпи на гражданете. Тоя преходъ намѣрилъ твърде скоро подражатели, и французската армия захванала бързо да са унищожава, защото скоро послѣ това незадоволните офицере аристократе пожелале да оставатъ службата си. Распадането на армията навѣяло такавъ ужасъ на людящето са правителство, щото въ самата рѣшителна минута то отдалечило изъ градѣтъ иностранныя полкове, на които появленнето и поведенето оскърбяло така силно гвардията. Преминуването на солдатете въ народната партия имало най-важните послѣдствия, защото новата парижка народна гвардия била организирана отъ унтеръ-офицерете на регулярната войска; изъ тѣхъ слѣдъ време излѣзле величайшите генерале на революционното време.

Парижкото избирателно собрание са възползувало отъ распадането на армията и отъ страхѣтъ, когото то зададо на правителството, за да земе въ ръцете си управлението на градѣтъ. То принудило магистратѣтъ, на когото предсѣдателъ до това време билъ търговския старѣйшина (prévôt des marchands), който са назначалъ отъ кралятъ, да приѣме въ своятъ съставъ хора изъ народѣтъ. Тоя нови градски сѣмѣтъ учрѣдилъ постояненъ комитетъ за безопасността, който билъ распределенъ на шестдесетъ градски окръга и който билъ обязанъ да са погрижи най-напредъ за устройството на националната гвардия. Новата градска войска трѣбало да са състои отъ шестдесетъ легиона, а по числото си да са простира до четиресетъ и осемъ хиляди човѣка. Тая войска била учрѣжена на 13. Юлия. Националното Собрание са съгласило да са учрѣди парижка национална гвардия и да са вземѣни градското управление. То помолило кралятъ да утвърди и едното и другото и да извѣде войската изъ Парижъ; а когато кралятъ са не съгласилъ, то му поставило враждебно рѣшение, което подбудило градската стража, полицейските солдате и сичката гвардия, която са намирала въ Парижъ, да премине въ националната войска.

Заранѣта на 14. Юлия въоружена толпа отъ парижкото население нападнала на Инвалидния Домъ и принудила го да ѝ даде трисетъ хиляди пушки и двайсетъ тона. Около пладне народната масса нападнала на Бастилия. Тоя е билъ единствениятъ пунктъ, отъ когото сж могле да тревожатъ градѣтъ и отъ когото е било възможно да способствуватъ на войските, които сж стоѣле на Марсово-поле, да нападатъ на Парижъ. Ето защо сж желале да унищожатъ Бастилия и защо народѣтъ е нападналъ най-напредъ на нея. По освѣнъ това, на народѣтъ са е искало да си отмѣсти на гнусната темница, въ която сж гнили безчисленно множество жертви на произволѣтъ. Ако въ Бастилия да би са намиралъ добаръ гарнизонъ, то народѣтъ би са побоялъ да нападне на нея,

но въ тая стратегическа точка сж са намираше само триесетъ и два швейцарца и осемдесетъ и шестъ инвалида. Националната гвардия не участвувала въ нападеннето. То било извършено отъ въоруженна частъ граждани, съ които са сжединиле нѣколко кралевски гвардийци. Губернаторътъ на Бастилия, маркизъ де Лоне, дѣйствувалъ сухо. Той са не осмѣлилъ ни както трѣба да защитава повѣренната му крѣпостъ съ опасността на своятъ животъ и съ животътъ на своите солдате, ни да и предаде безъ бой. Той допустилъ гѣстата тогѣ да са промъкне въ вътрѣшността на дворътъ, и когато послѣ това Бастилия не могла вече да бѣде спасена, той захваналъ да пушка, послѣ щото погинале около сто души. По причина на това губернаторътъ, троица солдате и четирѣ офицера биле убити. Главите имъ биле наджзати на копий и носиле са съ тържество въз градътъ. На слѣдующата недѣля президентинътъ на парижскитъ магистратъ Флесселъ, господарственникътъ сжѣтникъ Фулонъ и неговиятъ зетъ Вертиѣ биле убити съ най-жестоки срдства и главите имъ така сжщо биле посени на копията. Окончателното разрушение на Бастилия послѣ довало нѣколко дѣна по-късно. (Продѣжава са).

АРАРАТЪ*).

„Силно е дѣйствието на звуковете,“ говори Пушкинъ. При думата Араратъ нему са чинило вече, че той види ковчегътъ, който са е задрѣлъ на върхътъ на тая библейска планина, съ надѣжда за обновление и за животъ, или че види гарванътъ и глѣбцата, които излѣтиватъ изъ него, като символъ на наказанието и на примирението. . . Но, и безъ тие библейски възпоминания, само съ своятъ вънѣшенъ видъ, Араратъ произвожда дълбоко и неизяснимо впечатлѣние на сѣкого, който сжчувствува баремъ колко-годе на оные красоти, които ни представлява природата. Множество пътешественици сж са старале да изобразатъ това впечатление съ своето опитно перо или съ своята искусна четвица, но на малцина отъ тѣхъ са е удавало да избѣгнатъ поетическите увѣччѣния. За доказателство, че това е така, ние ще да привѣдеме само думите на пътешественикътъ Морие. „Като преминувахме презъ равницата Аббасъ-Абади, говори той, ние са насладихме съ великолѣпниятъ видъ на Араратъ. Нѣма пищо по-прекрасно отъ неговите форми и нищо по-удивително и по-поразително отъ неговата гигантска голѣмина. Въ сравнение съ него сичките сжсѣдни планини изчезватъ; неговиятъ видъ е истинно сжвършено въ сичките негови части; ни една груба черта, ни едно неестественно възвишение; на сѣкаде хармония, и сичко, безъ сжмѣние, са е сжединило пменно за това, за да представи едно отъ най-величествените явления на природата.“ Араратъ, който са повдига надъ южната равнина Араксъ, стои на границата между Турция, Персія и Россия. Той е сжставенъ отъ двѣ планини: отъ Голѣми и отъ Малки Араратъ. Тѣхните върхове сж раздѣлени единъ отъ другъ по права линия на разстояние отъ два часа, а полите имъ са сжединяватъ съ обширна долина,

която може да са нарѣче превѣсно пастбище. Откамъ сѣверо-восточната страна на Голѣми Араратъ още отъ далече са види громадна пукотина, която са продължава отъ равницата до върхътъ. Тая пукотина са нарича „Темната араратска пукотина“ или „Долината на св. Якова.“ При долниятъ край на тая долина, до 1840 г., са е намирало село Аргурѣ и манастиръ на св. Якова. Малкиятъ Араратъ, по своята форма, повече прилича на правилень конусъ, нежели Голѣмиятъ. Множество блѣстящи снѣжни бразди, които са спускатъ отъ самиятъ върхъ на тои конусъ, му даватъ извѣрно привлѣкателень видъ. Съ постоянень или съ вѣченъ снѣгъ е покритъ само Голѣми Араратъ, който са гордѣе съ своите два блѣстящи върхове. Надолѣ неговата снѣжна покривка бива прекъсвана съ много рѣдове черни скали, и за това планината има збчестата форма. По вираженнето на Пирротъ*), тая планина прилича на прекрасно сжбранъ вратникъ отъ бѣла блѣстяща материя на темна дрѣха. Пирротъ достигналъ до върхътъ на Араратъ послѣ три предприятия. Първите два опита той предприналъ само като проба, т. е. съ тѣхъ той желалъ само да са запознае съ Араратъ или да са опознае съ трудностите при изслѣдованието на планината. Третѣто негово възхождение, което вече са увѣччало съ пжленъ успѣхъ, било предприето доволно късно, а пменно на 26. Септември. По-напредниятъ опитъ доказалъ на експедицията, че сичкиятъ успѣхъ при изскачването зависи пменно отъ това, за да са провѣде първата нощъ колкото са може по-близо до снѣговиятъ предѣлъ, защото само въ такавъ случай на слѣдующиятъ дѣнь ти ще има доволно време да дойде до върхътъ и да са върне назадъ за пренощуване на сжщото мѣсто. Съ тие предосторожности, на слѣдующиятъ дѣнь, по 10 частъ заранѣта, тие са намираше вече на оная лѣстнична полянка, на която забиле крѣстъ въ времето на второто изскачване. Отъ туза, по направление камъ върхътъ, пътешествениците преминале още презъ три или презъ четири лѣстнични полянки, като просичале за краката си стѣпени, и изведнашъ почувствувале студениятъ въздухъ на върхътъ. „Азъ са изправихъ жди единъ отъ ледниците, пише Пирротъ, и предъ моите зачудени очи израсте сичката глава на Араратъ.“ Като употрѣбиле още едно усиле и като преминале още презъ една подобна леденна равнина, тие стояле вече на върхъ Араратъ! Отъ върхътъ на планината предъ тѣхъ са открило необозримо пространство. На сѣкаде са повдигае планини. Но между тѣхъ най-величественно са възвишала збчестата глава на Алагезъ, който лѣжи на сѣверъ отъ Араратъ и който по низките мѣста е покритъ съ огромни маси снѣгъ. Малкиятъ Араратъ, най-ближниятъ сжсѣдъ на голѣмиятъ, отъ това мѣсто имъ са показалъ не островърхи конусъ, както имъ са видѣлъ изъ долината, а четириголѣна плоскостъ, съ рѣзнати възвишения. Върховете на Голѣмиятъ Араратъ, западниятъ и восточниятъ, само сега сж могле да бждатъ изслѣдовани съ голѣма точностъ. Пирротъ и неговите другаре са намираше на западниятъ върхъ. Когато пътешествениците оставиле върхътъ на Араратъ, то въздигнале на него крѣстъ, като знакъ за своята побѣда надъ неговата ужъ недос-

*) Изъ статията на Щуровски „Геологическіе Очерки Кавказа“ (гл. „Русск. Вѣстникъ“ за 1862 г.).

*) Пирротъ и Енгелгардъ, профессоре на деритскитъ университетъ, сж са изскачили на Араратъ въ 1811 година.

тжността. Послѣ това на Пиррота оставало само да са изскачи още на Малкия Араратъ, по това изскачване, послѣ испитанните трудности, трѣбало да му са покаже като проста расходка. Въ своята долина половина Малкия Араратъ повечето пѣти са състои отъ лавови маси, леки и роховити, или даже превратили са въ вулканически пѣсакъ. Отъ тука вече могат да са видятъ оние чудни пещи, които са спускатъ отъ самиятъ връхъ и които още отъ далече така прекрасно и оригинално характеризуватъ тая планина. Тие не сѣ нищо друго, освѣнъ бразди ледъ, които са скриватъ между роховитата почва и които, както са видни, сѣ са образували отъ продължителната вода. По горната половина на Малки Араратъ пѣтешествениците срѣщали на сѣкаде дивни и стрѣмни скали, които са повдигали нагоре отъ 40 до 80 стѣпки. Върхътъ на тая планина Пирротъ намѣрилъ въ такавъ сѣщо видъ, какавъто му са показалъ отъ Голѣми Араратъ. Сега положително вече е извѣстно, че Араратъ (16,254 ст.) е по-високъ отъ сичките извѣстни планини, като изключиме гигантските пикове, които са намиратъ въ срѣдния Азия и въ южна Америка, и нѣкои отъ кавказските върхове. Отъ послѣдните Араратъ устѣпва само на Елбрусъ (18,523 и 18,453 ст.) и на Безименната планина (16,341 ст.). Но сичките тие пикове са повдигатъ изъ срѣдата на други възвишенни планини, а Араратъ, напротивъ, стои самъ до южните доли на Аранската долина, и почти при самого си начало е отдѣленъ вече съ дълбоки тѣснаци отъ сѣсѣдните планини, слѣдователно той ни са чини по-громаденъ, когато го сравниме съ тѣхъ. Границата на постоянния снѣгъ по Голѣмиятъ Араратъ, или неговата снѣгова линия, са намира на височина отъ 13,300 стѣпки надъ морската повърхностъ. По-надолу отъ тоя предѣлъ снѣговата покривка на Араратъ дава отъ себѣ си множество вѣтви, които са спускатъ на голѣма или на малка дълбочина, отъ щого той добива онзи чуденъ зѣбчестъ видъ, за когото ние говорихме вече. Тие зѣбци или вѣтви повечето пѣти сѣ ледници. Нѣкои отъ тѣхъ са закиратъ на височина отъ 11,844 стѣпки; други са спускатъ по-надолу; но най-дълбоките или най-повече спускащите са ледени маси са намиратъ въ долината на св. Якова. Сичките пѣтешественици сѣ намирали ту лава, ту шлакове, ту пещи или пѣсакъ, ту трахитови маси, съ повече или съ по-малко явни признаци за порфирово образование. Множество вулканически пѣсакъ и части сгуръ, които покриватъ Голѣмиятъ и Малкия Араратъ, подтвърдяватъ мнѣнието, че въ отдѣлените отъ насъ времена тука са е имали дѣйствующа вулканъ. Трѣба да обясниме едно обстоятелство, ако то и да са случило сѣ съвсѣмъ случайно, което е твърде важно за честта на Пиррота. На Кавказъ, а особено въ Закавказие, никой не вѣрва, че Пирротъ са е изскачвалъ на самиятъ връхъ на Араратъ. Върхътъ на тая свѣщенная планина, по общото мнѣние на тамошните жители, е недостѣпенъ, защото, да кажемъ по-ясно, самата мисалъ да са изскачи човѣкъ на тая планина е вече престѣпление или свѣтотатство. Ето що са говори за това въ една отъ ерменските дѣтониси. Св. Яковъ, който живѣлъ като постникъ въ тѣснаците на Араратъ, по причина на появилите са въ него време препирни за потопа, са рѣшилъ да са изскачи самъ на връхъ Араратъ, за да са удостовѣри лично, намира ли са

тамъ Ноевиятъ ковчегъ. Чрезъ слабостта на силите си и чрезъ стрѣмността на планината, свѣтния отецъ чѣсто заспивалъ отъ уморяване, и никакъ не можѣлъ да достигне до върхътъ. Най-послѣ господъ, като са сѣжалъ надъ него, испроводилъ своятъ ангелъ, който са явилъ въ времето на снѣгъ му, и обявилъ, че неговото желание не може да бѣде исполнено, защото върхътъ на планината е недостѣпенъ, но че за неговата рѣвностъ господъ му испроважда малка трѣсчица отъ Ноевиятъ ковчегъ, който са намира на планината. Тая трѣсчица отъ допотопното дърво и до сега са вали въ Ечмиадзинския манастиръ, като залогъ за благоволенieto отъ страната на всевишния. Послѣ Пиррота на Араратъ сѣ са изскачвали Спаски и Абихъ. Отчасти изъ любопитство, а отчасти за увѣрение, навстена ли Пирротъ е достигалъ до върхътъ на Араратъ, Спаски, въ 1834 г., са рѣшилъ и самъ да са изскачи на тая свѣщенная планина. Като не давалъ на своето предприятие особено значение, той са упѣталъ камъ Араратъ съ одного отъ своите другаре и съ двама проводници, изъ числото на оние, които сѣпровождаде Пиррота, и твърде щастливо дошѣлъ до върхътъ на планината. Той видѣлъ голѣмиятъ кръстъ, който билъ въздигнатъ отъ Пиррота и който вече билъ затрупанъ съ снѣгъ; а малкиятъ кръстъ, който билъ въздигнатъ на самиятъ връхъ, Спаски не можѣлъ да намѣри, ако за неговото сѣществование и да не могло да бѣде никакво сѣмѣние. По своята незначителна голѣмина той е билъ окончателно затрупанъ съ снѣгъ, както и голѣмиятъ, който е почти двойно по-голѣмъ отъ малкиятъ, а въ това време едвамъ билъ виденъ изъ-подъ снѣгътъ. Проводниците сами показали на Спаски онова мѣсто надъ самиятъ връхъ, на което е билъ въздигнатъ малкиятъ кръстъ.

МЕДИЦИНСКИ БЕСѢДИ.

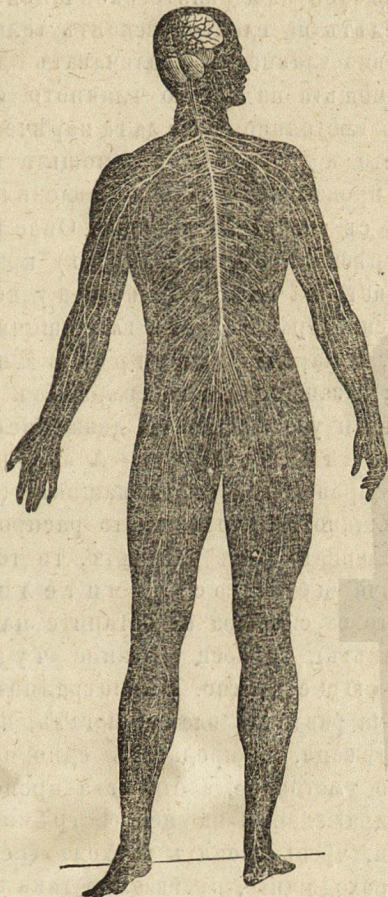
— — — НЕРВНАТА СИСТЕМА.

Нервите, нервните възли (ганглии), гърбнашкиятъ мозакъ и главениятъ мозакъ.

Ако у нѣкое животно са забѣлѣватъ признаци отъ усѣщанне, отъ воля и отъ производно движение, памѣтъ и разсѣдокъ, то въ организмътъ на това животно сѣвѣго са намиратъ такива органи, съ помощта на които са предизвикватъ тие жизнени проявления. Разбира са, че сичкото това бива само чрезъ посрѣдството на външното и на вътрѣшното възбужденне. Сѣобразно съ по-голѣмото или съ по-малкото число органи и съ сѣвършенното или несѣвършенното строение на тие органи, и проявленията биватъ по-силни или по-слаби; а ако тие органи сѣвсѣмъ не сѣществуватъ или ако сѣ станали неспособни за дѣятелностъ, то тука не биватъ, разбира са, и проявления. Сичките тие органи земни заедно образуватъ твърде сложенъ апаратъ, който са нарича нервна система: той са намира както у човѣците, така и у животните, само у послѣдните въ твърде различни степени на своето развитие сѣвѣго на по-низка степенъ, нежели у човѣкътъ. Но и въ човѣкътъ тая система бива различна по своятъ сѣставъ и по строение-

то, слѣдователно и въ своята дѣятелностъ, съобразно съ расите, съ възрастъ и съ полтъ. Цѣлнѣтъ рѣдъ отъ тие процеси въ живиятъ човѣчески и животни организмъ, отъ които зависать дѣятелността на нервната система, която е свойственна на животния и на човѣческия организмъ, учените наричатъ животни процеси и причисляватъ въ тѣхъ усѣщанieto и движението, дѣятелността на чувствата и умственната дѣятелностъ. Но освѣнъ това, нервната система, която съобразно съ нейното устройство ние можеме да сравниме съ разширената между много точки телеграфическа мрѣжа *), образува отъ животното и човѣческото тѣло тѣсно свързано органическо цѣло, което обуславява хармонията въ отиравлението на сичките от- дѣлни части.

Безъ да глѣдаме на различните процеси, които са обуславяватъ отъ нервната система, нейната маса (нервната субстанция или нервниъ) въ сжщността си са сжстои отъ два, но само съ микроскопъ видими, елементи, а именно отъ влакна и мрѣжащи, които безъ сжмнѣние обла- даватъ сжвършено опредѣлени физически и химически свойст-

ва, не тие свойства, както сж показани чрезъ изслѣдованията, въ сжщностъ сж едни и исти за сѣко влакно или за сѣки мрѣжащи. И така тие елементи сами по себѣ си не заключаватъ условия за разнообразието на животните процеси, но, както са видни, това разнообразие зависи отъ особенните сжединения между себѣ си и съ другите органи.

Нервните влакна, или, да кажеме по-правилно, нервните тръбици, сж тѣнки (земени напрѣки тие сжставляватъ $\frac{1}{4000}$ часть отъ парижскитъ дюймъ), межки, окръгли и еластически нишчици, съ различни голѣмнини, отъ които дебѣлите сждържатъ въ себѣ си мозакъ, а тѣнките не. Първите са сжстои отъ три сжвършено различни части, а именно: отъ твърде нѣжна и тѣнка ципица (влагалище), отъ дѣжащего въ центрътъ имъ

туплесто или плоскаво, межко и еластическо влакно (централно или основателно влакно) и отъ находящиятъ са между щипицата и централното влакно липкавъ, маслообразенъ, твърде мастенъ и бѣлъ пластъ (централениятъ мозакъ или мозговата межкота). Безмозговите нервни тръбици, — които въ човѣческото тѣло са намиратъ много по-малко, нежеди мозгови, — не сждържатъ ни най-малко липкавъ масленистъ нервни мозакъ. Нервните мрѣжащи (вжзелковите топченца) сж повече или по-малко мехурно-образни тѣла съ тѣнко-зърнесто, межко мехурчесто топченце и не рѣдко съ цвѣтно или съ вапцано сждържимо тѣло. По своята форма нервните мрѣжащи биватъ туплести, вретенообразни и звѣздчести. Тие сжществуватъ или отдѣлно, или сжединени между себѣ си съ сжси корѣнчета, т. е. съ влакнообразни продължения, или просто преминуватъ въ нервните тръбици. Само съ помощта на тие мрѣжащи са сжединяватъ между себѣ си тръбиците, но никога непосредствено чрезъ сдѣни или сжединение. Ако нервните тръбици сжставляватъ главната сжставна часть на нервната субстанция, то послѣдната остава бѣла, т. е. бѣло-нервна масса; а ако, напротивъ, множество нервни мрѣжащи дѣжатъ еднѣй противъ други, то образуватъ сиво нервное вѣщество. По нѣкои мѣста на тѣлото са сжбира въ особенна масса тая или оная нервна субстанция, или и двѣте заедно. Така напримѣръ, въ кратунната область на главата са намира голѣма кръгловата буца отъ сива и бѣла нервна масса, която е извѣстна подъ име главени мозакъ. Отъ тие двѣ вѣщества са образува въ каналѣтъ на позвоночниятъ стълбъ и вжжеобразниятъ гърбниашни мозакъ. Напротивъ, нервните тръбици, като са дилатъ една надъ друга въ голѣмо или въ малко число и като са покриватъ съ обща ципица, образуватъ бѣли нишчици отъ различна дебѣлина, които са наричатъ нервни и които са распространяватъ въ видъ на дърво (т. е. развѣтвляватъ са се повече и повече отъ по-дебѣли на по-тѣнки нишчици) или преминуватъ по сичките части на тѣлото въ видъ на мрѣжа. Количеството на тие нишчици не е распредѣлено равномѣрно въ сичките части на тѣлото, — въ една часть тие биватъ въ по-голѣмо количество, а въ друга по-малко. По нѣкои мѣста съ нервите са сжединяватъ сличави вжзелци отъ различна голѣмина, които са наричатъ нервни вжзди или гангалии. Обикновенно главениниятъ и гърбниашкиятъ мозакъ са наричатъ така сжщо централни части или центри на нервната система, а нервите, които са сжединяватъ съ тие централни части, носатъ название периферическа нервна система. Нервните тръбици вжрватъ непрекъдно изъ нервите, — безъ да са раздѣляватъ и безъ да са сжединяватъ съ другите тръбици, — отъ самата своя централна часть, дѣто тие излизатъ въ видъ на сива масса, до самото (периферично) окончание на тоя или на она органъ. Но при своето окончание тие ставатъ свободни и раздѣляватъ са на най-тѣннички вѣтвици, които са наричатъ окончания на нервѣтъ. Химическиятъ сжставъ на нервното вѣщество не е още изслѣдованъ окончательно. Днесъ е извѣстно само, че въ тоя сжставъ са намира много бѣлковина и богата съ фосфоръ лой. Ако въ сѣка тканъ обмѣната на вѣществата (храненето или питанието) трѣба да са поддържа съ добра, хранителна

*) Твърде чѣсто това сравнение е ставало безсжмненна хипотеза. Италианскитъ анатомъ Роландо говори, че той не само е отличилъ два рода нерви още преди Чарла Вея, но и приналъ ги е за проводници на електричеството отъ двата рода: положително и отрицателно. Идеята за това, че мозакътъ е гальваническа батарея, на която нервите служатъ като проводници, твърде чѣсто са приписва на Джона Гершея. Това сравнение би било твърде добро, ако би било вжможно да допустиме, че нервната система е тждественна съ електричеството. Разбира са, че тие сравнения сж произвѣде множество погрѣшности. Ливизъ говори, че сичкото това трѣба да са приѣме само като сравнение, а никакъ не като фактъ. Р.

и богата съ кислородъ кръвъ, и съ правиленъ преходъ отъ дѣятелността въ отморка (покой), то това е нужно още повече на нервната тъканъ, която е богата съ множество кръвени сѣсуди. Ако нервната система у множество хора бива болна и ако нейната дѣятелностъ не е естествена, то това зависи или отъ нейното неправилно хранене, или отъ нейното не естествено напрѣжение. Неправилно хранената нервна система не може да дѣйствува самостоятелно, т. е. по своето собствено побуждение — тя дѣйствува само тогава, когато я възбуждаватъ. Такива възбуждения, които могатъ да произхождатъ или отъ външния мрън или да са появляватъ въ самия организмъ, са наричатъ нервно раздражение, а способността на нервната система да са подвѣржава на това раздражение са нарича нервна раздражителностъ, възбудимостъ, усѣтливостъ и чувствителностъ. Способниятъ за сѣко едно възбуждение (живиятъ и способниятъ да дѣйства) нервъ естествено трѣба да са намира отъ време на време въ бездѣйствие (въ покой), защото, когато е възбужденъ съ раздражение, той преминува въ дѣятелно състояние. Въ това послѣднѣо състояние, както сѣ мислиле по-преди, вътре въ нервните тръбици са повдига нервнѣ ефиръ, нервна воденикавостъ, нервни духъ или нервни дѣятелъ; но по найновите изслѣдования (Du Bois Reymond) състоянието на нервите въ времето на тяхната дѣятелностъ ние можеме да сравниме само съ състоянието на телеграфическия телъ, по който иде електрическиятъ токъ и въ който, при електричното негово дѣйствие, не може да са забѣлѣжи никакво движение. И, както ни са чини, сѣка нервна дѣятелностъ са основава на електрическите процеси; електричеството е дѣятеленъ агентъ въ нервната система; а електричското състояние на нервите е условниятъ моментъ за нейната дѣятелностъ. Ето защо електричеството е най-силното и най-дѣйствителното раздражение на нервите. Освѣтъ това, раздраженията на нервите могатъ да бѣждатъ: психически и чувствени (чрезъ посрѣдничеството на волята, на свѣтлината, на звукътъ и пр.), механически (чрезъ посрѣдничеството на убожданията, на щипанията, на опинанията и пр.), химически (чрезъ посрѣдничеството на развѣдающите вѣщества и алкохолътъ) и термически (чрезъ посрѣдството на хладътъ и на топлината). Кодкото за нервната раздражителностъ (т. е. за способността на нервътъ да преминува въ възбужденно състояние отъ нѣкакво си раздражение), тя при различни условия са являва въ различни степени. Тя може да бѣде, по причина на външните и на вътрѣшните влияния, противоестественно уголѣмена и умалена или свѣршено преграждана (парализованна) на по-дълго или на по-кратко време. Разбира са, че при това сѣкога са нарушава нѣкакъ сп храненето и строеенето на нервните тъкани (физическо и химическо), и за това при дѣченнето на такива нервни болѣсти трѣба да са употрѣбватъ сичките срѣдства за привѣдението въ порѣдокъ обмѣната на материята въ болната нервна тъканъ. Освѣтъ това, само по себѣ си са разбира, че въ раздраженната нервна система едно и сѣщо раздражение трѣба да производи повече силно възбуждение, нежели въ здравата или въ нераздраженната нервна система. При естественната раздражителностъ и при естественната впечатлителностъ нер-

вната система не би могла да прояви своята дѣятелностъ, ако нервите да не би биле сѣединени съ апаратите (органите), въ които възбужденната раздражителна нервна система може да произведе извѣстни явления. Тие апарати сѣ помѣстни въ външните (периферически) крайове на нервните тръбици, когато вътрѣшните (централните) имъ крайове са сѣединяватъ съ нервните мръжащи въ нервните центри. Тие апарати сѣ или свѣратителни (мускулни или мѣсни) влакна, които обусловяватъ движението, или особенни органи (органи на чувствата и на усѣщанията), които са възбуждаватъ само съ свѣршено опредѣлени дѣятелъ, като напримѣръ, съ волните на звукътъ и на свѣтлината, които произвождатъ извѣстенъ родъ раздражения въ нервните окончания на тие органи. Както въ телътъ на електрическиятъ телеграфъ, така и въ сѣко нервнѣ влакно, са различаватъ два края: единътъ, съ помощта на когото влакното са приводи въ раздраженно състояние, може да са нарѣче проводникъ на раздражението; а другиятъ, съ помощта на когото възбуждението произвожда различни явления въ апаратите, е сѣединенъ съ тие втори крайове. Оние нервни влакна, у които вътрѣшниятъ (централниятъ) край е назначенъ за въсприятелно на възбуждението и у които възбуждението са распространява камъ външниятъ (периферически) край, са наричатъ центробѣжно-проводящи влакна; а защото тие са свѣршватъ въ двигателния апаратъ и обусловяватъ движението, то са наричатъ и двигателни влакна. А ако, напротивъ, раздражението произхожда въ външните (периферически) крайове на влакното и ако неговото распространение свѣрши по направлението камъ центрътъ, то това нервнѣ влакно са нарича центрострѣмнително-проводяще и, ако то са свѣршва въ органите на самосъзнание-то (въ мозакътъ), то носи название чувствително или усѣщающе влакно. Въ централните части на нервната система различни влакна могатъ, при помощта на нервните мръжащи, да предаватъ едно на друго своето възбужденно състояние, а отъ това произхожда именно туй, че раздражението на центрострѣмнително-проводящите влакна, чрезъ своятъ преходъ (рефлексъ) въ центробѣжно-проходящите, произвожда така нарѣченните рефлексивни движения, които много пѣти биватъ даже цѣлесобразни, ако доводно чѣсто тие никакъ не зависатъ отъ волята и отъ съзнанието (като напримѣръ дърванизето на кракътъ при гѣдѣличкането въ времето на снѣтъ). Съ помощта на гѣрбняшния мозакъ и въ нервните влакна така сѣщо (чрезъ рефлексия) са възбуждатъ множество произволни движения.

У човѣкътъ сичката нервна система, по своята дѣятелностъ, са дѣли на голѣми отдѣли, които, разбира са, на много мѣста са сѣединяватъ между себѣ си и за това могатъ да дѣйствуватъ единъ на други. Единъ отъ тие отдѣли, който управлява съзнанието и волята, са нарича животна или главенно-мозачна система. Вториятъ отдѣлъ управлява произволната и безсъзнателната дѣятелностъ, която служи за храненето на тѣлото и която заключава въ себѣ си гѣрбняшкото мозачната и гангриозната или растителната нервна система. Сѣка отъ тие двѣ нервни системи, по важността на своите функции, са раздѣли-

на още на двѣ отдѣления. Първото отъ тие отдѣления, т. е. животно нервната система, на която центрътъ е главенниятъ мозакъ, са дѣли на чувствително и спихологическа нервна система, отъ която зависи дѣятелността на умътъ и на чувствата, и на чувствително-двигателна нервна система, която управлява усѣщанията и произволните движения. Расителната нервна система са дѣли на гърбнишко-мозгова система, която произвежда сложните и произволните растителни процеси (напр. дъхание, дѣятелността на сърцето, пищеварението и отдѣленето на пикията), и на симпатическа, ганглиозна или сжсудодвигателна (трубо-двигателна) нервна система, която управлява движенията на по-тѣсните канали (напр. на кръвенните и лимфатическите сжсуди и на отдѣлителните канали на момичите). Въ сичките тие отдѣления, както са види, произхожда центростремителна, централна и центробѣжна дѣятелност. Въ главеномозачната нервна система центростремителното дѣйствие са сжстои отъ произвѣденного различенъ родъ усѣщания (а особено въ органите на чувствата). Централното дѣйствие, напротивъ, са сжстои отчасти отъ преработването на произвѣденните усѣщания въ представленията, въ понятията, въ сжжденията и въ умозаклученията (въ размишленията) и въ волята, а отчасти въ пренасянето раздраженията отъ главните чувствителни нерви въ двигателните влакна. Центробѣжното дѣйствие са заключава въ възбужденето на произволните, а при нѣкои обстоятелства и на произволните, на сжзнателните и на безсжзнателните движения. Въ гърбнишко-мозговата и въ възедната (ганглиозната) нервна система, са появяватъ, напротивъ, само произволни движения, които произхождатъ по причина на пренасяемото раздражение въ гърбнишкия мозакъ и по причина на неговото пренесение вътре въ централните части на вдигателните влакна. Но какавъ родъ биватъ оние явления, които произхождатъ въ мръжащите на нервните центрове (особено въ мозакътъ при развитието на така нарѣченната духовна дѣятелност) и въ какво са заключава възбужденното раздражение въ нервните тръбици и въ разпространяването са по-нататкъ сжстояние, това науката до сега не е могла да открие. Но при сичкото това по-големата частъ отъ законите, които управляватъ нервите въ човѣческото тѣло, сж вече извѣстни и могатъ да бѣдатъ примени въ полза за тѣлесното и духовното благосжстояние. Механиката на нервната система е така сжщо подчинена на правилни закони, както и механиката на небесните тѣла, съ това само различие, че първата още не е намѣрила своите Нютони и Лапласи, които би обясниле нейните забъркани закони. А че науката, — да кажеме даже, че това ще да са случи послѣ цѣли столѣтия, — ще да разясни и опредѣли вътрѣшниятъ механизъмъ на нервните закони, са види изъ това, че тя до сега въ това отношение е много усиѣла. И така, се подалече и по-далече са повдига границата, при която са свършва нашето знание и захваща са вѣрата.

(Продължава са).

ЗА ЖЕНСКОТО ВОСПИТАНИЕ.

Единъ отъ руските писатели говори, че ни едно племе

не обича да папагалничи, т. е. да усвоява чуждите идеи съ такава бързина и съ толкова легкомислие, до такава степенъ, до колкото славянското. Това е вѣрно. Обърнете особено внимание на нашата литература и журналистика и вие ще да са увѣрите, че ние сме славяне въ пжленъ смислъ на тая дума, ако великиятъ екстазиятъ Милошъ Милоевичъ и да желае да тури на главите ни татарски ермолки. И наистина, ако европейците заговоратъ противъ езуитското влияние въ народното воспитание и образование, то и ние са напинаме изъ сичките си жили да докажеме на бѣлгарскиятъ народъ, че езуитите сж опасни хора и че тѣхното учение е убийствено, ако тоя народъ и да нѣма нищо общо съ хитриятъ орденъ; ако французските демократе заговоратъ противъ неискреността на своите висши сжсловия, то и нашите писатели отварятъ галката си и стараятъ са да докажатъ на софийските земледѣлци или на буновските дюлгере, че демократите иматъ пжлно право и че привилегированните сжсловия сж твърде опасни за сичкото човѣчество (изъ това правило са изключаватъ само нашите клисурски гении, които доказватъ противното); ако свѣтътъ заговори противъ класическото и въ полза на реалното образование, то и ние неоставяме по-долни, ако и да нѣмаме нужда да са провикаме по чуждите свадби, т. е. ако въ нашето отечество тие вопросы и да не занимаватъ почти никого, защото бѣлгарските школи зависатъ отъ насъ самите; най-послѣ, ако хората заговоратъ за положението на жените, т. е. за еманципацията на „прекрасниятъ полъ“, за женските школи, за женското образование, за женските обязанности и пр., то и ние са повдигаме на пжрстите си, одобряваме или осжждаме чуждите мнѣния, одобряваме или осжждаме равноправността на жените, изнасяме нравоучителни фрази за тѣхните длжжности, цитираме великите умове (а особено гржцките класици) за бѣдѣщиятъ прогресъ на жените, накарваме апостола Павла да говори съ нашите уста, сжбираме трохики изъ чуждите литератури за бѣдѣщето и на нашите жени и пр. и пр. Идете послѣ това и говорете, че ние са не занимаваме съ социалните вопросы на Европа и не мислиме за човѣческиятъ напредокъ! Ако у насъ да би са получала нѣкоя суданска газета, — ако само суданците иматъ газети, — то и ние би заговорите за мидените чурупки, които по тие мѣста са употребяватъ намѣсто пари. Но въ тая своя статия ние желаеме да поговориме само за така нарѣченниятъ женски вопросъ, защото въ послѣдното време тоя вопросъ ни е проглушилъ ушите и защото изъ изказанните до сега за него мнѣния ние не можѣхме да извлѣчеме нищо друго, освѣнъ многочисленни изрѣчения отъ умните хора за обязанностите на жените и на майките, множество сжвѣти и разсжждения, и нищо цѣло, нищо опредѣлено. Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че изъ сичките гореказани статии за женскиятъ вопросъ, които имаме щастие да прочетеме до сега, ние узнахме само двѣ нѣща: 1) че нашите писатели желаятъ да покажатъ своите способности, своите човѣколюбиви наклонности и своите женолюбиви сжрца предъ тѣжките снаги, предъ черните очи и предъ витите вѣжди, т. е. че тие проповѣдници, еманципаторе и реформаторе иматъ задни мисли, които имъ сж нужни за извѣстни цѣли; 2) че ние сме папагалствующе племе, което бърбори, чурулика, пѣе и свири подъ асоотрагментътъ на сѣки моденъ звукъ. Цариградското мнѣние, което ни разказва, че „ако тая или оная мисль е изказана отъ нѣкой

европеецъ, то тя трѣба да е непогрѣшима“ (гл. „Вѣкъ“), ни доказва доволно ясно, че папагалственните способности на нашето славянско племе сж достигнале до най-крайните размѣри. Да видиме сега какво положение занимава въ социалния животъ жената, за която така много и така енергически пишатъ и разсѣждаватъ европейските публицисти, на които гласътъ намира ехо и въ нашите мозаки. Това положение ние свободно можеме да раздѣлимъ на двѣ категории, ако между тие категории и да не съществува твърде голѣмо различие. Така наприимѣръ, ако разглѣдаме тоя антропологически въпросъ съ патриархално око, то ще да видиме, че жената е заняла такова високо мѣсто, което противорѣчи на нейното значение; а ако го разглѣдате съ човѣческа добросовѣстностъ, то ще да видите, че тя въ нѣкои крайове е безусловна робиня, а въ други — „отхранена“ кукла за извѣстни цѣли. Разбира са, че ако положението на жената изъ първата категория е ужасно, то положението на жената изъ втората категория е гнуснаво. Мажътъ на първата жена, която ние ще да нарѣчеме проста робиня за отличие отъ драсированната робиня, изисква отъ своята маженица послушание, вѣрностъ, безусловна покорностъ и нѣмо мълчание; защото той е господаринъ на къщата си, а тя е негова принадлѣжностъ, която е длѣжна да работи, да не разсѣждава, да отглѣда дѣцата му, да приготви постелата му и да държи чистота въ къщата му. Тя са воспитава и приготвяла за тие обязанности още отъ дѣте, и увѣрява са, че честната жена не може да има други обязанности, че така трѣба да бѣде, че друго-яче са не може и че исключенията сж престѣпления. Ето защо подобна жена изисква отъ своятъ повѣлител да сжблюдава и самъ своите обязанности, т. е. да не излазя изъ кръгътъ на общественните приличия, да бѣде добаръ деспотъ въ къщата си, да бѣде баща на дѣцата си и пр. Ние казахме вече, че положението на простите робини е ужасно, защото робството е ужасно въ каквато форма и да би го облѣкле, но и мажете на тие още не развити същества не стоятъ по-високо ни въ умствено, ни въ нравственно отношение, слѣдователно тука въпросътъ са заключава не въ преимуществото на мажскиятъ полъ предъ женскиятъ, а въ моралната бѣдность на сичката нация. Сжвсѣмъ друго ни представляватъ жените изъ втората категория. Тие жени, които така сжщо трѣба да са раздѣлатъ на нѣколко категории, сж доведени до такова положение, което повечето пѣти бива гнуснаво отъ сѣка една страна. Въ множество така нарѣчени цивилизовани общества ние намираме, че жената не е нищо друго, освѣнъ крайно разукрашена кукла, съ която са записватъ старите дѣца. Ако въ тие общества и да говоратъ, че жената е добила вече своите човѣчески права, че нейната нравствена личностъ са подзува съ „особенно“ уважение и че нейната важностъ въ воспитанието на дѣцата е оцѣнена окончателно, то здравомислящиятъ човѣкъ намира сжвсѣмъ друго, т. е. той види, че сичката нейна драсировка е усжвжршенствована само за това, за да стане по-мила и по-привлекателна за животните побуждения и за сладострастните влѣчения на своятъ почитател, слѣдователно да са отдалечи колкото са може повече отъ своето естествено човѣческо отличие. Нейниятъ мажъ има обичай да говори даже и предъ дѣцата си, че когато неговата мила сжпруга са накити, то неводно го накарва да са залюби още веднашъ въ нейните красоти и да преклони предъ своятъ идолъ колѣната си. Послѣ тие размишления той гледи гигантски-

ятъ кокъ на своята кукла, цѣлува нейното набѣлено чело и прегърща нейниятъ охтичавъ кръстъ, — съ една дума привожда своята теория на практика! И така, равноправността на жената, за която са говори и пише съ такавъ азартъ, по вашето мнѣние, не е нищо друго, освѣнъ гола теория, която доволно чѣсто са облача въ най-гнуснавите форми. За любовта на тая теория мажътъ глѣда снисходително на така нарѣченните паднали сжздания, защищава тѣхната свобода, старе са да намѣри причините, които сж довѣле прекрасното сжздание до незавидно положение, обвинява обществото и неговите диви нрави и обичаи, възстава противъ гонителите на беззащитното сжщество, но въ това сжщо време са ползува отъ неговите красоти, старе са да увеличи числото на падналите сжздания, хвали са съ своите побѣди и доволно оригинално укорява строгите моралисти. „Онзи човѣкъ, който принадлежи на висшето общество и който има намѣрение да изобрази себѣ си достаточнo, за да бѣде полезенъ на отечеството си, не трѣба да свжрзва себѣ си съ брачни свжзски до триесетата си година, а човѣческата натура има свои потребности,“ говорятъ вжобще защитниците на развратътъ. А я попитайте тие мили прогресисти какво би отговорило на оная жена, която би имъ приѣла сжщата идея? Попитайте ги, какво би казале за оная жена, която би имъ рѣкла, че за нейното висше образование сж потребни цѣли дванайсетъ години, слѣдователно тя, която така сжщо е подвжржена на природните закони, не може да донесе на мажътъ си цѣломждрие и невинностъ? Ние сме поджлно увѣрени, че на подобна жена би поглѣдале съ отвращение даже и оние нови правоучители, които проповѣдатъ явенъ развратъ. И наистина, каква равноправностъ може да съществува тамъ, дѣто на едного са прощаватъ и най-калните престѣпления, а отъ другог са изисква строга нравственностъ? Мажътъ има право да държи любовници, да наражда съ тѣхъ дѣца (незаконорождени), да развратничи безъ срамъ и безъ очи, да изгние преди да стане баща на семейството си и да са наслаждава отъ красотите на чуждите сжпруги, а жената не трѣба да заборава, че нейната невинностъ, нейната хубостъ, т. е. тѣлесните красоти, нейната способностъ да наражда дѣца и да ги отхрани сж единственните аргументи, които ѣ даватъ право да са нарича човѣкъ и да живѣе между така нарѣченните честни граждани. Разбира са, че у онова общество, което има такива понятия за жената, не може и да са мисли за нейното правилно човѣческо образование. Ние видиме, че почти по цѣла Европа общественното направление приготвяла въ своите женски школи не честни, не знающи и не полезни гражданки, а добре драсировани кукли, които са приготвялатъ за щастieto или за услаждението на мустакатите повѣлители. Ние смѣло можеме да кажемъ, че днешните европейски женски школи не развиватъ, а осакатятъ женскиятъ умъ и убиватъ сѣка негова самостоятелностъ. Подлото убѣждение, че дѣвицата трѣба да бѣде нѣщо безгрѣшно, нѣщо непорочно, нѣщо свѣщенно и нѣщо благоухателно, което би занимало между хората такова сжщо мѣсто, каквото занимава лалето между другите цвѣти, между тревите и между буренете, не само че не позволява на женскиятъ човѣкъ да излѣзе изъ своето скотско положение, но приготвяла изъ него нѣкаква си подвижна гиздава машина, която е нужна на мажътъ за украшението на къщата му и за удовлетворението на страстите му. Най-главното учение, което са преподава въ тие школи, свободно може да

са нарѣче драсировка, защото отъ благовоспитанната дѣвица са изисква да свири на фортепиано, да знае нѣколко французски фрази, да преправя лицето си, да прави съ устните си нѣщо подобно на U, да повдига невинно очите си къмъ небето, да са пжчи грациозно и други такива. Часть отъ науките, които са преподаватъ на мъжските дѣца, сж воведени въ женските школи само за това, за да са каже, че балетните салони и школските класове сж едно исто. Но и може ли една дѣвица да желае друго учение и друго знание, когато нейниятъ бжджщи другаринъ, нейниятъ бжджщи хранител и нейниятъ бжджщи поклонникъ не изисква отъ нея нищо друго, освѣнъ вжнкашенъ блѣскъ и умѣние да са харесва съ своите тѣлесни движения? Ако честните хора и да вжзставатъ противъ това осакатение на човѣческата натура и ако и да доказватъ на сладострастните Донъ-Жуани горчивите послѣдствия отъ подобно воспитание, но мъжскиятъ егоизъмъ и женската глупостъ сж до толкова силни, щото истината сѣкога остава побѣдена и жената продължава да вжрви по неутѣшителниятъ не само за нея, но и за сичкото човѣчество, пжтъ, защото само свободната и достойната майка ражда и отгледва свободни и достойни синове. И така, ние сѣкога сме готови да докажемъ, че дорде са не измѣнятъ нашите понятия за жената, т. е. дорде на нея не захванатъ да глѣдатъ като на човѣкъ или да изискватъ отъ нея човѣчески проявления, до тогава не само клавирете и французскиятъ езикъ, но и самата наука нѣма да я повдигне нравствено и да ѝ даде надлѣжащото мѣсто. Разбира са, че ние говориме тука само за европейските жени, защото бжгарката още не е излѣзла изъ своята патриархална сфера, т. е. защото нашите жени и до днесъ още са намиратъ въ онова полудиво сжстояние, въ което са намиратъ и нашите мъже. Нашите днешни женски школи, които почти до една сж пжрвоначални, са намиратъ още въ своето младенчество, слѣдователно обязанността на честните хора е да имъ дадатъ добро направление и да ги заключатъ отъ онай заразителна гнилостъ, за която ние говорихме по-горе. Болѣстъта, която е притиснала европейските общества, трѣба да бжде сѣкога предъ очите ни, ако не желасме да испитаме нейното разрушително влияние. На жената, както и на мъжътъ, трѣба да са дава здрава умствена храна, положително знание и положителни отвѣти на сѣки нейнъ въпросъ. Въ Сѣверна Америка одавна вече сж са увѣрили, — въ това господарство женските и мъжските училища сж едни исти, — че само положителните науки и правилното жемско образование сж въ сжстояние да повдигнатъ човѣкътъ и да го извѣдатъ на гладкия пжтъ. Сѣки отъ насъ знае, че любознателността е еднаква както у мъжътъ, така и у жената, слѣдователно науката е длжна да отговори на сѣки въпросъ, който са появява въ човѣческия мозакъ, безъ да глѣда на нашиятъ полъ и вжзрастъ. Но преди да продължиме своето обзрѣние, ние сме длжни да кажемъ, че както отъ мъжътъ, така и отъ жената по-напредъ отъ сичко са изисква да бждатъ хора, а послѣ вече мъже и жени. Ако майката е човѣкъ въ пжленъ смисалъ на тая дума, то тя ще и да воспита човѣци, а ако е принадлежностъ, то никога пѣма да отговори на своето назначение. Най-пжрвата мисалъ, която са появява у дѣтето, е „защо“ произхожда това или онова явление и „какавъ“ смисалъ има това или онова проявление. Разбира са, че както майката, така и бащата сж длжни тутакси да отговоратъ на дѣтската любо-

знателностъ, защото само въ такавъ случай тие ще да воспитатъ честенъ и енергически гражданинъ. А какво видение? Нашите майки, които сж прости жени, биватъ много по-искрени, слѣдователно и по-безвредни, нежели европейските, защото пжрвите отговарятъ на дѣтето просто и ясно: „не зная, сине!“ когато отъ образованната европейска майка, която основава сичкиятъ свой животъ на нѣкаква си дисциплина или на нѣкакви си приличия, синътъ или джщерята получаватъ слѣдующите отговори: „ти още си малактъ!“ или: „ти още не можешъ да разберешъ тие нѣща, — почѣкай нѣколъ годинка!“ или най-послѣ: „тебе не трѣба да знаешъ тие нѣща.“ Разбира са, че множество въпроси, даже и най-простите, които са предлагатъ на множество майки, не биватъ разрѣшавани именно за това, защото и тие сами не знаятъ какво да отговоратъ. Отго Уле казва, че множество въпроси, които са предлагатъ на майките отъ дѣцата, не сж просто любопитство, а пробуждающа са способностъ за разсжждение; а ако сичкото това е така, то млчанието, двоemisленните отговори, лжжата и правочучението за обязанностите на малките дѣца „да слушатъ и да не распитватъ,“ сж въ сжстояние да туратъ ягка стѣна на развитието и да приготавятъ идиоти. — „Мама ми каза да не питамъ, да не зная и да не мисла,“ мисли дѣтето и малко-по-малко усвоява тоя принципъ окончателно. Изъ сичкото това ние видете, че майката трѣба да бжде приготвена не само да научи дѣцата си да ходатъ, да бжрборатъ и да научатъ нѣколко допотопни приказници, но и да отговаря на дѣтското любопитство, т. е. да му обясни причините на природните явления, да просвѣти умътъ му съ положително знание и да му укаже положителниятъ пжтъ къмъ дѣйствителниятъ животъ. Ако нашите учители са оплакватъ, — и то сжвсѣмъ справедливо, — че учениците имъ сж малко приготвени за усвоението на науките, то причината сж родителите имъ, които би трѣбало да имъ дадатъ баремъ пжрвоначалните познания и да ги научатъ да мислатъ. Американката стои въ това отношение тжврде високо. Извѣстно е вече, че американските жени не само че обясняватъ на дѣцата си догматите на вѣрата и философията на св. писание, но преподаватъ имъ и пжрвоначалните познания изъ положителните науки. Когато дѣтето престжпя презъ прагътъ на школата, то знае не само свѣщенната история и духътъ на християнската религия, но и пжрвите правила на аритметиката, часть отъ географията, граматиката и множество свѣдѣния изъ практическиятъ животъ. Разбира са, че отъ подобни майки човѣчеството трѣба да очѣква тжврде много. Но освѣнъ сичкото това, майката, като човѣкъ, трѣба да добие човѣческо образование и за своята собствена полза, защото, както казахме вече, само самостоятелната и разумната жена е въ сжстояние да изчисти изъ животътъ многочисленните предразсжждоци, които и до тая минута не позволяватъ даже и на доволно умни хора да са запознаятъ съ много полезни нѣща и да ги употребятъ за своята полза. Ето защо образованието, което са дава на мъжътъ, трѣба да са даде и на жената, — истинното и полезното е общо достояние на човѣчеството. Ако за жената са градатъ отдѣлни школи, ако не са четатъ сжвсѣмъ исключителни предѣти, ако отъ нея приготвяватъ не човѣкъ, а нѣщо друго, и ако нейното воспитание и образование са различава отъ мъжското, то равноправността е невжможна, главната цѣль са не постига и мъжскиятъ егоизъмъ са развива до най-крайните предѣли. За увѣрение ние ви сжвѣто-

ваме повторително да погледате на така нареченните европейски школи и да разгледате съ особено внимание положението на женския полъ, — да кажем, въ Франция.

(Свършва се).

НАРОДНА ПЪСЕНЪ.

У Недини слънце грѣе,
Върбо де, върбо, върбице де!*)
То не било ясно слънце,
На ми била сама Неда
Съ черпи очи еленови,
Съ джлги клѣпки босилокви,
Съ бѣли зѣби бисерови,
Съ тѣнка снага самодивска.
Сжбрале са малки моми,
Да играятъ по тревита,
Да си бератъ жълто цвѣте,
Да са грѣятъ на слънчице,
А Неда имъ тихомъ дума:
„Ей ви вазе, малки моми,
Погрѣйте са на слънчице,
Дорде не е прегорѣло,
Дорде не е подухала
Върба зима въ чужда къща.“
Израсла е тѣнка върба
Въ Недините равни двори,—
Тя не била тѣнка върба,
На е била сама Неда
Съ бѣли рѣце засукани,
Съ жълто чело навѣсено,
Съ черни очи пажалени.
Сжбрале са ергенете,
Да си кършатъ тѣнки върбе,
А Неда имъ тихомъ дума:
„Ей ви вазе триста души,
Се ергене, се юнаци,
Хемъ кършете, хемъ ломете,
А по-много мершесте,
Дорде върба мѣзга пуца,
Дорде листе зеленѣятъ,
Дорде Неда хубостъ има.“

(Нарѣчието на тая пѣсень е Буповско, за-
тишко окръжие. Пѣятъ я дѣлгерете и момите
на Върбица).

КНИЖЕВНОСТЪ.

Лѣтоструй бѣлг. народ. Календаръ за 1876, осма годишнина (т. е. година, защото оние съществителни имена, които промѣняватъ своето окончание на ина и щина добиватъ съвсѣмъ други смисла). Издава Книжарницата на Хр. Г. Дановъ въ Пловдивъ, Русчукъ (и) Велесъ. Висна 1876 in 12°, стр. XXIV + 216. На IV-та страница „Лѣтоструй“ има друго заглавие, изъ което са види, че тоя календаръ са „урѣжда“ отъ г-на Янка С. Ковачова, че той е годишна книга и че съдържа въ себѣ си „научни и свѣтовни работи, напредакъ (?) и развитие въ народния животъ, домашни и статистически бѣлѣжки и забавление.“ И наистина, съдържанието на „Лѣтоструй“ подпѣлно съответствува на своето заглавие, а това са и изисква отъ сѣки единъ литературенъ трудъ, а най-повече отъ календарете. Когато единъ човѣкъ намисли да заключи приятелство съ другъ нѣкой човѣкъ, то най-напредъ му глѣда лицето, послѣ сърцето и най-послѣ душата, а когато пожелае да си купи книга, то най-напредъ ѝ глѣда за-

*) Тоя стихъ са повтаря послѣ сѣки рѣдъ.

главието, послѣ предисловието, а най-послѣ съдържанието. Да ви кажемъ право, ние твърде обичаме „забавните работи,“ и когато прочетохме второто заглавие на „Лѣтоструй,“ то са обрадвахме и разгърнахме първата страница. На тая страница щастието ни послужи да са извѣстиме, че „Серано“, т. е. Испания, „отива за Сантандръ“, че „Грантъ“, т. е. Сѣверна Америка (??? издава или нѣщо друго?), „прокламация противъ въстанците у Нови-Орлеанъ“ и че „Кралевската майка,“ т. е. Бавария, „преминува въ католическо вѣрноповѣданне.“ Ние сме твърдо увѣрени, че ако да би оживѣлъ Есопъ (не въ „Градинка“, а въ дѣйствителния животъ, т. е. въ Грция), то и той не би можѣлъ да произведе смѣхъ съ такива сериозни мадами, каквато е напримѣръ майка Бавария. Нѣкои си учени маже и граматичи, като напримѣръ г. Войниковъ, желатъ да докажатъ, че главното достоинство на поетите са заключава въ краткостта на изреченията имъ или въ малогадоланието, а ако сичкото това е така, то ние трѣба да сплѣтете на „Лѣтоструй“ лавровъ вѣнецъ, защото негова милость съкращава даже и прозата. Разбира са, че сичките тие джумбюшлийски работи не само че ни поразвеселиха, но и накараха ни да бждеме по-внимателни, когато четеме политически вѣстници и когато изучаваме политическите движения на Европа и Азия. На 31-та страница ние прочетохме слѣдующите рѣдове: „Русскитъ завоевания въ Азия са продължаватъ и разширяватъ безмѣрно, тѣй що-то скоро ще стигне да владѣе (кой?) една голѣма частъ отъ Китайско-то царство. Тѣй сѣщо и сѣверо-источний-тъ най-горенъ островъ Япония, отъ кого-то може най-лесно да са стигне на китайските граници, премина подъ особни условия въ русски рѣцѣ (?!). На всакой начинъ, онѣзи места ще бждатъ за въ бждѣще голѣмъ страхъ за миръ-тъ между Велики-тъ сили въ Европа.“ Изъ сичко са види, че тие свѣдѣния сж извлѣчени изъ нѣкой маджарски вѣстникъ, който е спалъ подъ дива върба на Ейовъ день. Иди послѣ това и не радвай са на годишните обзрѣния въ календарете! Разбира са, че ние не би указале на сичките тие слаби страни, които са срѣщатъ доволно често въ „Лѣтоструй“, ако да не би биле увѣрени, че тие би могѣли да са избѣгнатъ, както са види въобще изъ съдържанието на тоя сборникъ и изъ езикътъ му особено. Да са обясниме. По-голѣмата частъ отъ статиите, които сж помѣстени въ „Лѣтоструй“, сж сериозни, написани (или преведени) обмислено и редактирани съ знание и съ умѣние, слѣдователно сѣки малакъ недостатокъ пада въ очи и произвежда неприятно впечатление. Когато получихме „Лѣтоструй“ и когато разглѣдахме статиите му, то, да ви кажемъ откровенно, почувствовахме неизказанна радостъ и нѣкаква си национална гордостъ. — „Хвата богу, си помислихме че и на литературния капиталъ у насъ захвататъ вече да глѣдатъ по-серпозно и да са занимаватъ съ по-голѣмо внимание.“ И наистина, послѣ нашите полуграмотни учени и неучени произведения, послѣ нашите заимствовани и своеобразни поезии, послѣ нашите закрѣпени и обкрѣпени учебници, послѣ нашите книжевни и политически вѣстници (гл. напр. „День“) и послѣ нашите недодѣлани философе и педагоги, на човѣкътъ бива извънрѣдно приятно да са срѣшне съ уменъ и съ разбранъ човѣкъ или съ умно и съ разумно написана книга. Кажете ни сега, молиме ви са, какъ би поглѣдале вие на слабостите или на неумѣстните изречения на вашиятъ новъ приятель, отъ которого сте очѣквале само топли, живи, умни и обмислени нѣ-

ща? Ние мислиме, че камъ него вие ще да бждете много по-строги, нежели камъ оизи данцугеръ, отъ когото никога не сте очѣквали ни зло ни добро. Снисхождение са оказва само на малолѣтните дѣца, които не разбиратъ „что творятъ“, а не на възрастните и на умните мъже, за които то трѣба да бжде оскърбително. Ако поговорите часъ или два съ нѣкой умень човѣкъ, то чувствувате нѣкакво си задоволство, доби- вате нови морални сили и усѣщате побуждение да улучши- те своите досегашни понятия; ако поговорите съ нѣкой още умень, но недозрѣлъ човѣкъ, то го сжжалѣвате за неговата незрѣлостъ, желаете да му забѣлѣжите неговите слабости и радвате са при появлението на неговиятъ умственъ прогресъ; а ако поговорите съ нѣкой глупакъ, то чувствувате празнотъ, неудоволствие, а понѣкогашъ и ненавистъ. А отъ какво проис- хожда сичкото това? Отъ това, че първиятъ е образованъ, опи- тень и знающъ човѣкъ, който знае що говори и кому говори; че вториятъ е малко опитень и малко развитъ, но има надѣж- да да са поправи, и че третиятъ е безполезно крѣчетало, ко- ето хлапа сжвѣстъ механически. Послѣ тоя примѣръ вамъ не трѣбватъ никакви объяснения, нито доказателства, че и кни- гите така сжщо са раздѣлятъ на три категории. Едни отъ тѣхъ биватъ умни и полезни, други — срѣдни, т. е. сждр- жатъ въ себѣ си много добри нѣща и различни недостато- ци, а третите не сж за нищо и за никакво. Календарътъ на г-на Ковачова принадлежи въ втората категория. Насъ вж- обще упрѣкватъ, че сме извѣрждно строги камъ наши- те писатели (т. е. че само са смѣеме или че само унижа- ваме нашите учени, безъ да уважаме на тѣхните погрѣшки и недостатоци). На това обвинение ние ще да отговориме кратко и ясно, че ако е позволително да са смѣеме надъ глупавите хора (а особенно на оние, които желаятъ да си дадатъ незаслуженно значение), то, разбира са, е позволи- телно да са смѣеме и надъ глупавите книги (а особенно на оние, които незаслужаватъ строгъ укоръ и явно гонѣние, ка- квото сж по-голямата частъ отъ нашите книжлета и буквар- чета). Ние желаеме да найдемъ въ сѣка една книга: 1) сж- държание, т. е. опредѣлена цѣль „защо пишемъ и за кого пишемъ“; 2) мисли, т. е. въ самото сждържание сждържание; 3) ортография, т. е. ясно изразени мисли и грамотно изло- жени рѣдове. По нашето мнѣние, сѣки разговоръ, както и сѣка книга, които не сждържа въ себѣ си тие качества, за- служва или насмѣшки („День“, „Куткудачката“ и почти сичките наши стихотворения), или негодование („Лѣкарътъ“ на г-на Богорова) или сжжаление („Лѣтоструй“). Разбира са, че ние нѣмаме право да обвиняваме за сичкото сждържание на „Лѣтоструй“ само г-на Ковачева, защото единъ човѣкъ не е можѣлъ да го напише или да го сжстави отъ неговата ала- фа до неговата омега, но той е билъ джженъ, като редакторъ, да не позволява да влѣзатъ въ него безграмотни фрази и празни разговори, когато вжобще тоя сборникъ е сжставень обмисленно и съ нѣкой опитностъ. Изъ сичкото това вие ви- дите, че нашата цѣль е да прислѣдоваме самозванците, пра- знозвонните и бездарните литературни произвѣдения и да бждеме строги камъ недостатците на добрите и важните, защото книжественостъта захваща да става и у насъ обща на- родна потрѣбностъ и защото човѣчеството иска отъ нея сж- държание и зрѣли мисли. „Лѣтоструй“ за 1876 г. е сжста- вень и по-добре, и по-грамотно, и по-зрѣло отъ сичките други свои предшественници, и ако въ него да не би са срѣщале нѣ- колко важни и не важни недостатоци, както въ неговото сж-

държание, така и въ отдѣлните мисли, то ние смѣло би могли да кажемъ, че той е почти първата бжлгарска книга, която ние можеме безъ срамъ и безъ трѣпеть да изнесемъ предъ знаю- щиятъ свѣтъ. Ние изказваме това свое мнѣние именно за туй, защото сме подпжлно увѣрени, че редакцията на „Лѣ- тоструй“ са управлява отъ умци и разумни хора, които са стараятъ безъ лѣтинско себѣлюбие и безъ авторитетски инатъ да улучшатъ своятъ периодически сборникъ и да са не по- диграватъ вече съ народната любознателностъ. И наистина, много ли ние намираме въ бжлгарската литература сериозно сжставени и грамотно написани книги? На тоя вопросъ сѣки честень човѣкъ ще да отговори отрицателно. На главните не- достатоци, които са срѣщатъ въ „Лѣтоструй“, ние ще да у- кажемъ на кратко. Статията „Преглѣдъ на преминали-тъ го- дини 1874—1875 до Септември“ е малко джгичка и сж- държа въ себѣ си нѣкои ненужни и непонятни за бжлгар- скиятъ народъ свѣдѣния; статичите въ „Стопанскиятъ отдѣлъ“ сж добри и полезни, но извѣрждно кратки; статичите въ „Ес- тественно-научниятъ отдѣлъ“ сж полезни и написани гладко и удобопонятно; статичите въ „Здравословниятъ отдѣлъ“ (пър- вата е земена изъ знаменитите трудове на Д-ра Бока, а тре- тата изъ К. Реклама) сж добри; статията за Каница и Ле- жана (изъ Le Tour du Monde) и статията за австрийската сѣверна полярна експедиция сж полезни и занимателни, но отчасти оскатени; статията „Поглѣдъ на нашата литерату- ра“ е умна и справедлива (съ нѣкои само исключения); на- родните пѣсни сж записани добре; стихотворенията на г-на Славейкова кудатъ съ единътъ кракъ; статейката за Шафа- рика е на своето мѣсто; статията „Изъ протоколътъ на учи- телскиятъ сжборъ въ Пловдивъ“ заслужа строга критика, но за нея не отговаря редакцията, която има, както са види изъ забѣлѣжката ѝ, по-здрави понятия за много нѣща; за „Изложението въ Филадельфия“ би могло да са поговори сж- вѣстъ друго; анегдотите би трѣбало да украсатъ нѣкоя чи- танка или „Градинката“ на г-на И. Бжскова, а не такава се- риозна книга, какавото е „Лѣтоструй“, защото послѣ ста- тията за електричеството и нѣкои други, тие приличатъ на дѣте между възрастни граждани; статистическиятъ отдѣлъ сждържа въ себѣ си множество недостатки, но ние трѣба да окривиме за това не г-на Ковачова, а обстоятелствата. По- както и да е, а ние желаеме на „Лѣтоструй“ добаръ успѣхъ и радваме са на неговото улучшение. Не би било лошаво, ако сичките наши учени и опитни хора са рѣшатъ за на- предъ да бждатъ полезни г-ну Ковачову, който, както са види изъ находящата си предъ насъ книга, е готовъ да са вжсползува отъ сѣко умно и полезно дѣло. Надѣяме са, че нашето желание нѣма да остане неудовлетворено. Но ние би желале да предложимъ на г-на Ковачова още единъ малова- женъ вопросъ. Така напимѣръ, ние би желале да знаемъ, защо той са не ржководи по едно правописание, а пише на едни мѣста бжлгаринъ, а на друго бжлгаринъ, на едни съ- държание, а на други сждържание, на едни сечива, а на други сѣчива, на едни кѣщовница, а на други кѣщовница и кашовница? Това не би трѣбало да бжде. Но тие сж мал- ки работи. Още веднашъ насжрчаваме г-на Ковачова и же- лаемъ му добри успѣхи, — доброто и полезното трѣба да са хвали, а лошавото да са кори.

ПОЛЕЗНЫ КНИГИ.

* * Резенгеръ и Волковъ. Руководство къ обученію трамотѣ по звучному методу. Одобрено Учен. Комит. Народ. Просвѣщенія. Изданіе Черкасова. Спб. 1871 г. Пѣна 10 коп.

* * Полотебновъ. Растительные организмы, какъ причина
заразительныхъ болѣзней. Спб. 1871 г. Цѣна 1 руб.

Наумовъ, А. М. Молочное хозяйство. Молоко, сливки, масло и сыръ. Описание производства, сбыта и торговли этими продуктами. Спб. 1871 г. Цѣна 1 руб. 50 к.

Цѣна 1 руб. 25 к.

* * Schulze, Dr Fr. Eilhard prof. Ueber den Bau und die Entwicklung von *Cordylophora Lacustris* (Allmon). Nebst Bemerkungen über Vorkommen und Lebensweise dieser Thiere. Mit 6 Kupfertaff. Leipzig. Engelmann. (1 Bl. 52 u 4). 2 Thlr 20 szr. Tag 3a-

Издателна книга заслужава пълна рекомендация, защото съдържа всичко, което се отнася до историята на развитието и на животът във животното и растителното царство.

РАЗЛИЧНИ ИЗВѢСТІЯ.

† Преди двѣ недѣли са помина въ Фокшанѣ Д-ръ Михалъ Атанасковичъ, който свърши науките си преди нѣколко мѣсѣца въ тукашниятъ университетъ. Покойниятъ е родомъ изъ Нишъ. Гладътъ, усиленните трудове и букурешкиятъ животъ прекратиха животътъ на множество млади сили, между които е покойниъ М. Атанасковичъ. Тѣжакъ е кръстътъ на оние млади българе, които сѣ принудени да ходятъ по свѣтътъ и да просятъ милостия за своето образование!

Смѣтка на „Бжл. Дружество за рас. полезни знания“

Д а д а в а .

за год. 1875.

Д а з е м а .

[illegible]

Забѣлѣжа. Тука сме длжни да кажеме и това, че „Дружеството за распространение полезни знания“ испроводи 2000 книжки даръ за българските училища въ България. Днесъ „Дружеството“ има на расположението си 1462 книги „Кирилъ и Методий“ и 250 франга вересин.

Букурещъ. 1876, Февруаря 2.

Настоятельството.

Отговорникъ Иванъ II. Аженовъ.

Въ печатницата Храновъ и С-іе.